TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

1'inci Toplantı
13 Ekim 2026 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Komisyonun bugünkü gündemine, Komisyon Sözcüsü Zuhal Karakoç'a geçirdiği trafik kazası nedeniyle geçmiş olsun dileklerini ilettiğine ve Komisyona yeni katılan üyeleri tebrik ettiğine ilişkin açıklaması

III.- SEÇİMLER

1.- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkan Vekili seçimi

IV.- SUNUMLAR

1.- Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay'ın, Türkiye-AB ilişkilerinin son durumu ve güncel dış politika olayları hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
AVRUPA BİRLİĞİ UYUM KOMİSYONU

------0-----
1'inci Toplantı
13 Ekim 2026 Salı
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Avrupa Birliği Uyum Komisyonu saat 15.50'de açıldı.

Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk, Komisyonun bugünkü gündemine, Komisyon Sözcüsü Zuhal Karakoç'a geçirdiği trafik kazası nedeniyle geçmiş olsun dileklerini ilettiğine ve Komisyona yeni katılan üyeleri tebrik ettiğine ilişkin açıklama yaptı.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanlık Divanında boş bulunan Başkan Vekilliğine, yapılan gizli oylama sonucunda İzmir Milletvekili Yüksel Taşkın seçildi.

Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay tarafından, Türkiye-AB ilişkilerinin son durumu ve güncel dış politika olayları hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 17.49'da toplantıya son verildi.

13 Ekim 2026 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 15.50
BAŞKAN: Burhan KAYATÜRK (Van)
BAŞKAN VEKİLİ: Meryem GÖKA (Konya)
SÖZCÜ: Zuhal KARAKOÇ (Kahramanmaraş)
KÂTİP: Ayşegül DOĞAN (Şırnak)
----- 0 -----

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Burhan Kayatürk'ün, Komisyonun bugünkü gündemine, Komisyon Sözcüsü Zuhal Karakoç'a geçirdiği trafik kazası nedeniyle geçmiş olsun dileklerini ilettiğine ve Komisyona yeni katılan üyeleri tebrik ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Komisyonumuzun değerli üyeleri, toplantımıza hoş geldiniz.

Her yasama yılının başında toplanma geleneğimize uygun olarak bugün bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bu fırsattan istifade ederek Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin son durumu ve güncel dış politika olayları hakkında Komisyonumuzu bilgilendirmek üzere Dışişleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Sayın Mehmet Kemal Bozay'ı da toplantımıza davet ettik, biraz sonra ekibiyle beraber aramızda olacak inşallah.

Bu arada, Milliyetçi Hareket Partisi Milletvekili ve Komisyonumuzun da Sözcüsü Sayın Zuhal Karakoç, maalesef, bildiğiniz gibi bir trafik kazası geçirdi. Hamdolsun, şu anda sağlık durumu iyi, ameliyattan sonra tedavisi Ankara'da devam etmekte; en yakın zamanda aramızda olur diye temenni ediyor ve geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz.

Değerli üyelerimiz, malumunuz olduğu üzere Komisyonumuzun üyeliklerinde çekilmeler oldu, aynı zamanda Başkan Vekilliklerimizden de bir çekilme oldu, bu nedenle yeni gelen üye arkadaşlarımızı ben tebrik ediyorum, hayırlı olsun diyorum.

Bugün aynı zamanda Başkan Vekili seçimi yapacağız. Bununla birlikte, verimli çalışmalar yapacağımıza inanıyoruz inşallah.

III.- SEÇİMLER

1.- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkan Vekili seçimi

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Değerli üyelerimiz, bildiğiniz üzere, 4847 sayılı Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Kanunu'nun 2'nci maddesi gereği şöyle bir durumla karşı karşıyayız: "Komisyon, siyasi parti gruplarının yüzde oranlarına göre 1 başkan, 2 başkan vekili, 1 sözcü ve 1 kâtip seçer." diyerek Komisyonumuzun Başkanlık Divanın 5 kişiden oluşacağını ve bu görevlerin dağılımında siyasi parti gruplarının yüzde oranlarının dikkate alınacağını hükme bağlamıştır. Geçtiğimiz toplantıdan bugüne kadar geçen sürede Yeni Partinin kurulması ve Cumhuriyet Halk Partisinden istifa eden milletvekillerimizin Yeni Partiye katılmasıyla hem Türkiye Büyük Millet Meclisinde hem Komisyonumuzda parti gruplarının oranı değişmiştir. Bu süreçte daha önce Cumhuriyet Halk Partisi üyesi olarak Komisyonumuzun Başkan Vekilliği görevini yürüten üyemiz Sayın Yüksel Taşkın'ın hem partisinden hem de Başkan Vekilliği görevinden istifa etmesiyle 1 Başkan Vekilliği görevi boşalmıştır. Komisyonumuzun teamüllerine göre Başkan Vekillikleri Türkiye Büyük Millet Meclisinde en yüksek temsil oranına sahip iki partiye verilmektedir. Yeni oluşan oran dengesine göre boş Başkan Vekilliği için ikinci en yüksek temsil oranına sahip olan Yeni Partiden 1 üye arkadaşımızı seçmemizin uygun olacağını düşünüyorum.

Değerli üyelerimiz, mevzuat gereğince seçimi gizli oyla yapacağız.

Şimdi, bu esaslar çerçevesinde seçimin nasıl yapılacağı hususunda kısaca bilgi vermek istiyorum.

Önce burada hazır bulunan Komisyonumuzun en genç 2 üyesini tasnif komisyonu olarak görevlendireceğiz. En genç 2 milletvekilimiz Sayın Ceylan Akça Cupolo, Diyarbakır Milletvekilimiz ve Sayın Mesut Bozatlı, Gaziantep Milletvekilimiz.

Komisyon görevlileri size mühürlü oy pusulaları ve zarfları dağıtacaklardır, daha sonra Başkan Vekili adaylarını belirleyeceğiz. Üyelerimiz kendilerini veya diğer Komisyon üyelerini bu görev için aday gösterebilecekler. Söz konusu görev için belirlenen adayları ben sizlere tekrar ilan edeceğim, sonra dağıtılan oy pusulalarından bu görev için istenilen adayın adı görevin karşısına yazılarak pusula zarfa konulacak ve Komisyonumuzun görevlileri tarafından toplanacaktır. Zaten bu işlem de başlamıştır. Tasnif komisyonumuz oyları tasnif edecek ve adayların aldıkları oyları bir tutanak hâlinde Komisyon Başkanlığına iletecek, ben de Komisyon Başkanı olarak sonucu sizlere ilan edeceğim ve Komisyonun bu kararını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir yazıyla ileteceğim inşallah.

Şimdi, değerli arkadaşlar, bir teklif var, bir aday önerisi, zannediyorum değişmiyor adayımız.

13/10/2026

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanlığına

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Başkanlık Divanında yer alan Başkan Vekilliği görevine İzmir Milletvekili Yüksel Taşkın'ı aday gösteriyoruz.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Evet, bize böyle bir teklif geldi.

Aday yurt dışında, Brüksel'de, yine Avrupa Birliği için bulunuyorlar. Tabii, burada 1 aday geldi ama bizim herhâlde sormamız gerekecek; başka aday var mı arkadaşlar?

(Oylar toplandı)

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Tasnif Komisyonu üyesi değerli milletvekillerimizi yerlerine alalım.

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Evet, değerli milletvekilleri, heyecanla beklediğimiz sonucu ilan ediyoruz: Bugün yapılan bu seçimde 15 üye arkadaşımız oy kullanmıştır. 15 üyenin 15'i de Sayın Yüksel Taşkın'a oy vermiştir. Dolayısıyla, Başkan Vekilimiz Sayın Yüksel Taşkın olarak seçilmiştir. Kendisine başarılar diliyoruz.

Böylece bugünkü gündemimizde yer alan seçim işlerini tamamlamış bulunuyoruz.

Tabii, bundan önce de bir milletvekilimiz Komisyonumuza yeni üye oldu, Sayın Mehmet Güzelmansur'a başarılar diliyorum.

Gündemimize geçiyorum.

Şimdi, gündemimizin 3'üncü maddesi olan Dışişleri Bakanlığımız yetkililerinin Komisyonumuzu bilgilendireceği bölüme geçiyoruz.

Değerli Bakan Yardımcımız, hoş geldiniz ekibinizle beraber.

Şimdi, Komisyon olarak sizi ve değerli ekibinizi dinleyeceğiz.

Buyurun Sayın Bozay.

IV.- SUNUMLAR

1.- Dışişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Kemal Bozay'ın, Türkiye-AB ilişkilerinin son durumu ve güncel dış politika olayları hakkında sunumu

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Sayın Başkanım, Komisyonun çok değerli üyeleri, sayın vekillerimiz; arkadaşlarım ve kendim adına, Bakanlığım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biz gelmeden önce de galiba bir seçim olmuş. Hayırlı uğurlu olsun diyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Teşekkür ederiz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Bu arada, bütün hepimiz Sayın Karakoç'a acil şifalar diliyoruz, dualarımız kendisiyle.

Bu mevcut küresel konjonktürde aslında bizim her yıl yaptığımız bir istişare toplantısı. Sizlerin yönlendirmeleri, sizlerden alacağımız talimatlar bizler için çok önemli. AB'nin küresel konjonktürdeki konumu ve değişen dinamikleri içinde tabii bize böyle doğrudan etki eden bir sürü unsur var. Biz şu anda belki biraz onlara girdiğimiz zaman göreceğiz ki hepsi zaten bizimle bir şekilde bağlantılı. Birçok sınamayla karşı karşıya Avrupa Birliği. Rusya-Ukrayna savaşı, ABD'nin Avrupa'ya, Avrupa Birliğine daha mesafeli yaklaşımı, Çin'in ticari alanda attığı adımlar, ticaret savaşlarının kızışması ve ABD'nin uluslararası ticaretteki korumacı yaklaşımı karşısında Avrupa Birliğinin de bir korumacı yaklaşıma girmesi; yukarıda, Ukrayna'da, Rusya'da savaşın devamı, Hürmüz'deki sıkıntılar, Körfez'de, Kızıldeniz'deki enerji ve ulaştırma koridorlarının güvenliğine yönelik riskler Avrupa Birliğinin, AB'nin karşılaştığı dış faktör riskleri. İçeride de savunma, enerji ve ticaret gibi birçok alanda dışa bağımlılık, büyümenin ve nüfus artışının yavaşlaması dolayısıyla bazı akımların yükseldiğini görüyoruz, özellikle aşırı sağ akımların. Bir seçim takvimi de var önümüzde, epey seçimler olacak. Hatta olmayan seçimler de erken seçim olarak İspanya'daki gibi karşımıza çıkıyor. Tabii, inovasyon ve teknolojide ABD ve Çin'le rekabet konusunda da çalışmaları var ve bunun üzerine Avrupa Birliği daha etkin bir dış politika izleme, uluslararası ortaklıklarını çeşitlendirme, bağımlılıklarını azaltma, savunma alanında da stratejik otonomi kavramını geliştirmeye yöneldi. Genişleme sürecinde de yeni düzenlemelere gidiyor. Bütün bunların hepsi aslında; Ukrayna savaşı bizim üstümüzde oluyor, yanımızda İran savaşı, Hürmüz'deki olaylar bizi etkiliyor. Bu sıralarda, biz şu anda toplanırken Sayın Ticaret Bakanımız da DEİK heyeti Başkanlığını yaparak Avrupa Birliğinde temaslarda bulunuyor Brüksel'de. Geçen hafta da Sayın Cumhurbaşkanımızın katılımıyla çok önemli bir bağlantısallık projesini yaptık. Avrupa Birliğinin aslında en büyük projelerinden biri bizim demir yolu modernizasyonu açısından.

Şimdi, Avrupa Birliği bir yandan bir küresel geçit olarak açılmaya çalışıyor, bir yandan da kendisini kapamaya yönelik çalışmalar yani böyle biraz daha korumacı yaklaşımla... Burada, tabii, Türkiye'ye olan, bizim kapasitemize olan ihtiyaçları var ama bir yandan da bazı mesafeleri koyuyor. Bu çalışmalar içinde, bu sınamalar içinde bir de böyle bir girişim mekanizma enflasyonu başladı Avrupa Birliğinde. Yani hem ihtiyacı olan mekanizmalar var ama bir yanda da bu girişim bolluğunun verdiği bir sıkıntıyı da yaşıyorlar. Bir yandan sadeleştirmeye çalışıyorlar, bir yandan da bir tek pazara doğru yönelirken işte bir de sanayi hızlandırma yasası, Avrupa malı olarak da Avrupa üretimi olarak da bilinen bir çalışma içindeler. Bunların hepsi bizimle doğrudan ilgili. Ukrayna'daki savaşın yol açtığı jeopolitik sarsıntılar ve transatlantik ilişkilerinde sıkıntılar çekerken Avrupa Birliği, Çin'le de rekabetin verdiği bir ekonomik baskı var ve biz bu arada, işte bütün bunların ortasında kuşak içinde duruyoruz. Bizim bağlantısallıkla yapacağımız açılımları takip ediyorlar.

Türkiye-AB ilişkilerinin Avrupa'nın güvenliğiyle de doğrudan bağlantıları var. Üst düzey temaslar yapıyoruz. Malumunuz, birçok Avrupa Birliği üyesi aynı zamanda NATO üyesi. NATO'da müttefiklerimiz olarak da birlikte hareket etmelerimiz oluyor. Bu dönemde, 2019'da yaşadığımız sıkıntıları da özellikle son iki yılda, üç yılda aşmaya başladık. Bu sıkıntılardan biri üst düzey

temaslardı. Üst düzey temaslarımızı artırdık. NATO Zirvesi vesilesiyle Sayın Cumhurbaşkanımız hem Avrupa Konseyi Başkanı Costa hem de Avrupa Komisyonu Başkanı Von der Leyen'le birlikte bir çalışma yemeği yaptı, onlara konumumuzu anlattı, beklentilerimizi anlattı. Burada özellikle, bizim, Türkiye'nin Avrupa'nın savunmasında, güvenliğinde ama sadece bir silahlı güvenlik değil, ekonomik güvenliğindeki önemini vurguladık.

Yine önemli bir gelişme. Uzun süreden sonra, 2019'daki krizlerden mütevellit olarak oradaki alınan önlemlerden biri de Avrupa Yatırım Bankasının Türkiye'ye yönelik faaliyetlerinin durmasıydı. Avrupa Yatırım Bankası da geri geldi. Bu, olumlu gelişmelerden biri oldu. Bu arada göç, güvenlik, bilim, araştırma, teknoloji ve yenilikçilik, ticaret gibi sektörel konularda yüksek düzeyli toplantılarımızı, diyalog toplantılarını yaptık Bakan düzeyinde; gelecek yıl da yapacağız.

Yine önemli bir açılım, Tek Avrupa Ödeme Alanı var, SEPA. Bu konuda gerekli çalışmaları sürdürüyoruz, başvuru mektubumuzu yolladık. Şimdi, gelecek haftalarda da Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonunu bir araya getireceğiz 26-27 Ekim 2026 tarihlerinde. Bizim, tabii, Avrupa'dan beklentilerimiz biraz daha bu Avrupa Yatırım Bankasının faaliyetlerini artırması, diyalogları yapmamız, Türkiye yatırım platformunun işler hâle getirilmesi, gümrük birliğinin modernizasyonu, güncellenmesi. Fakat bunu yaparken tabii Avrupa malı konusu "AB'de üretilmiştir." "Made in EU." kapsamındaki çalışmalara da dâhil olmamız bizim şu andaki önceliğimiz.

Vize serbestîsi diyaloğu konusunda da çalışmalarımız var ama öbür taraftan, geçen Temmuz 2025'te başlayan vize kolaylaştırma çalışmalarında... Bu ikisi, tabii iki ayrı süreç var. Biz şimdi vize kolaylaştırmaya değil, vize serbestîsinden vazgeçmiş değiliz ama süreçleri kolaylaştıran yöntemlere gittik burada. İşte bu son, 2025'te başlayan çalışmayla bir nebze daha rahatlamış olduk. Nedir bu? İşte, bir kere vize alan, sonra başvurduğunda daha uzun alıyor, bir sonrakinde daha da uzun süreli alabiliyor. Bunun sonuçları, tabii, mesela birisi başvurdu; bir hafta, on gün, iki hafta kaldı; döndü, iki ay aldı, üç ay aldı; sonrasında bir yıl alabiliyor. Bunun sonuçları bir yıl içinde belli olacak yani bizim bu rahatlamayı 2027'de daha çok görmemiz bekleniyor. Ama buna rağmen yine "Başka türlü neler yapabiliriz?" diye ekim ayında ve kasım ayında, AB yetkilileriyle, vatandaşlarımızın seyahatlerini kolaylaştıracak yöntemler üzerinde de duracağız.

Tabii, çevremizde bir sürü gelişme olduğu için bölgesel istişareler de yapıyoruz Avrupa Birliğiyle. Balkanlardaki gelişmeler, Orta Doğu, Güney Kafkasya... Güney Kafkasya'ya daha da özel bir ilgileri var çünkü işte bu koridorların geçtiği bölge olduğundan... Zengezur Koridoru, Ermenistan'la ilişkilerimizin gelişimini takip ediyorlar. Oralardan belirli açılımlarla Avrupa Birliğine kara, demir ulaşımı, artı enerji hatları, artı fiber optikle bilgi akışı kısmında da çalışmalar oluyor.

Aslında bu dönemde biz de kendi iç çalışmalarımızı yapıyoruz; kuru limanlar oluşturmaya çalışıyoruz, bilgi veri merkezleri yapmaya çalışıyoruz. Biz de bu tür projelerde Avrupa Birliğiyle ne tür iş birliği yapabiliriz, onlara bakıyoruz.

Avrupa'nın Türkiye'yle ilişkilerdeki öncelik verdiği bir alan da ortak dış ve güvenlik politikasında uyum. Şimdi, tabii, bu uyumu bazen rakamsal olarak değerlendiriyorlar ve işin doğrusu, bazı kriterlerde metodolojide de bize göre yanlışlıklar var. Böyle, sanki yüzde 4 gibi bir uyumumuz varmış gibi gözüküyor ama bizim kendi çalışmalarımızda ve Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonunun talebi üzerine geçenlerde yayımlanan bir raporda da aslında Türkiye'nin yüzde 44'e yükselebileceği, eğer kriterlerin doğru tespit edilmesi hâlinde, onu da vurguladılar. Avrupa Parlamentosuyla sizlerin temasları çok önemli, çeşitli temaslarımız olduğunda sizlerden duydukları yorumlar, değerlendirmeler öncelikli oluyor.

Böyle reformlar ve göç yönetimi konusunda da bir çalışmaları var, bir pakt hazırlıyorlar. Bu pakt tabii nasıl gelişecek, ona da bakıyoruz. Yani göçü terörle, güvenlik meselesiyle çok fazla özdeşleştiren unsurlar olabildiğini görüyoruz içinde. Burada dört ana unsur var. Bir, hani göçün düzenli göç olarak olması, düzensiz göç olarak değil; bunun güvenlik veçhelerinin iyi tutulması ama bir taraftan da demografik ihtiyaçları karşılaması gerekiyor. Diğer taraftan da ekonomisini işletebilmesi için Avrupa Birliğinin ihtiyacı olan bir nüfus miktarı var. Bunu hepsi biliyor ama çalışmalar yaptıklarında hani böyle popülist yaklaşımlarla... Ben onu hep vurguluyorum, aslında "popülist" deniyor, popülist tam da doğru değil "nativist" böyle bir kendini üstün görme şeyi var, popülizm biraz daha farklı bir şey. Bu yaklaşımlarla aşırı sağda da bir ilerleme görüyoruz. Yani böyle bir ikilemleri var, bir yandan bir nüfusa ihtiyaçları var, bir yandan da yabancı pek görmek istemiyorlar. İşte, mesela Danimarka'ya bakıyorsunuz, soruyorsunuz, dünyanın en güvenli şehri Kopenhag, "Niye güvenli?" diye sorduğunuzda, işte, tamam, belli standartlardayız; bir de çok böyle ayırt edici bir özellikten de bahsediyorlar, diyorlar ki kamuoyu araştırmalarında: "Biz burada birbirimizi tanımasak da güveniyoruz ama yabancılar gelirse tanımadığımız bir toplumun unsurları içeride olacağı için bu şehrin bu özelliğini korumak amacıyla böyle göçe, yabancıların gelmesine de çok sıcak bakmıyoruz." Ve bu da tabii siyasetçileri de etkiliyor.

Ticaretimizde biraz ilerleme ve gelişimler var ve bizim hani Sayın Hazine ve Maliye Bakanımız tarafından yapılan SEPA'ya katılım için niyet mektubumuz Avrupa Ödemeler Konseyine ulaştırıldı. Bunu da önümüzdeki dönemde Merkez Bankamızla birlikte yürütüyoruz. Bizim tabii AB'nin bu değişen ticaret politikalarında aslında vurguladığımız, bu kırılganlıkların, Covid'de ve savaşlar sırasında gördüğümüz bu tedarik zinciri ve değer zincirlerindeki kırılganlıkların ve kırılmaların ortaya çıkardığı sıkıntıların birlikte aşılması için neler yapabiliriz, ona bakıyoruz. Burada Türkiye Avrupa'nın açılması gereken, açıldığı bir pazar değil, ticari ve ekonomik ekosisteminin önemli ve işin doğrusu bize göre vazgeçilmez bir parçası olduğunu görüyoruz. Bizim tabii, gümrük birliği güncellenmesi, dediğim gibi, yine önceliklerimizden çünkü günün şartlarına uymuyor ama daha önce de vurguladığım üzere, bu Avrupa üretimi kısmında takip ettiğimiz, özellikle otomotiv sektörünün ihtiyaçları bağlamında çalışmaları yürütüyoruz. Bu konuda, işte önümüzdeki dönemde bazı gelişmeler de olacak diye bekliyoruz.

Karbonsuzlaştırma hedefleri önemli, biz de müktesebatımızı bu şekilde düzenleyecek biçimde ilgili kurumlarımızla, Bakanlıklarımızla temas halindeyiz. Tabii, bu karbon ve çevreden, yeşil dönüşümden bahsedince, yine böyle güncel, COP31'e ev sahipliği yapacağız. Orada birçok gündemde başlıkları belirleyici olacağız ve küresel olarak bir kez daha yeniden Türkiye'nin yaklaşımlarını birlikte partnerlerimizle paylaşacağız ve işte burada, bizim verdiğimiz önem doğrultusunda, iklim hedeflerini sahada somut sonuçlara dönüştürmesine yoğunlaşacağız; bu, Avrupa Birliğinin de hedefleri arasında. Tabii, bunu yaparken ekonomileri geliştirmek gerekiyor. Bunun finansı nasıl olacak? Yeşil dönüşüme göre nasıl yapılır? Yeşil dönüşümü ekonomik ve sosyal boyutlarıyla birlikte ele alacağız ama şu andaki güncel şeyimiz, bağlantısallık, çevredeki savaşların önlenmesi, artı bu "Made in

Europe" Avrupa malı kısmında içeride olmamız. Değişik viteslerde gidiyoruz, bu üst vites, bu üstteki akıntı; altta tabii, üyelik sürecimizin stratejik hedef olarak devamlılığını da koruyarak Avrupa Birliğiyle yolu sürdürmeye çalışıyoruz.

Tabii, Avrupa Birliğinin yine önem verdiği konulardan biri Kıbrıs meselesi. Burada, tabii, bazen bazı yaklaşımlar oluyor; büyük bir hatayla Avrupa Birliği Güney Kıbrıs Rum Yönetimini üye olarak aldığı için hâlen onun sancıları çekiliyor. Bizim oradaki Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti'nin orada yaşayan Kıbrıs Türkünün hakkını hukukunu hiçbir şekilde kaybetmeyecek, bu hak ve hukuka halel getirmeyecek çalışmalarımız oluyor.

Yine, tabii, Avrupa Birliğinin yakından takip ettiği bir süreç terörsüz Türkiye süreci, orada da neler yapılacağına bakıyorlar ve bu süreç kapsamında bizim açılımlarımızı, özellikle komşu ülkelerle yaptığımız iş birliği alanlarına bakıyorlar. Tabii, komşu ülkelerden biraz daha aşağı indiğimizde Filistin meselesinde Avrupa Birliği için de bir yeknesak tutum yok. Tabii, tarihin doğru yanında yer alan Türkiye olarak bizim tutumumuzu İspanya gibi, işte -başka birkaç ülke daha var- İrlanda gibi, Slovenya gibi ülkelerin takdir ettiğini, bu konuda aynı söylemlerde buluşabildiğimizi görüyoruz ama bizim tabii daha böyle istikrarlı, doğru politikamız. Avrupa Birliğinin belki zaaflarından biri bu, ekonomik olarak bazı çalışmalar yapıyor ama bir kutup olarak Amerika veya Çin gibi olabilmesine yönelik dış politika konularındaki iş birliğinin krizler anında daha zayıfladığını ve biraz daha sıkıntılı anlar yaşattığını görüyoruz. Öyle olunca, hemen tabii yeniden bu ekonomik düzenlemelere gidiyorlar. Tabii, ikili ilişkilerimiz de çok yoğun, işte, Sayın Cumhurbaşkanımızın düzeyinde, Sayın Bakanımızın düzeyinde, diğer ilgili Bakanlıklarımızın düzeyinde temaslar sürdürüyoruz. Bizim bu Avrupa Birliğiyle üç yüz altmış derece dış politikamız kapsamında, en fazla ticaretimiz olan, yakınlığımız olan ve aday ülke olduğumuz için hâlen bazı konularda sıkıntılar olsa da belli bir güzergâhta ilerlediğimiz dış politikamızda mümkün mertebe neler yapabiliriz birlikte, ona da bakıyoruz.

Uygun görürseniz, Sayın Başkanım, ben burada durayım, biraz uzun konuştum. Biz diplomatlar mikrofon olunca biraz lafı uzatıyoruz, sonrasında yüksek hazırunun yorumlarını, sorularını ekibimle birlikte cevaplamaya çalışalım.

Saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Çok teşekkür ederim Değerli Bakanım. Biz de çok faydalandık, açıklamalarınız için teşekkür ediyorum.

Şimdi, biz, basına teşekkür edelim; teşekkür ederiz değerli basın mensupları.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Asıl şimdi basın lazım.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - İstediğiniz zaman basınla bir araya geliriz, endişeniz olmasın. Yeni kurulan partilerimiz var, yapılanmalar var, yeni gelen arkadaşlarımız var. Zaten bütün söylediklerimiz tutanaklar altında, dolayısıyla, rahat, güzel bir program yapalım diye.

Değerli Bakanımıza arkadaşlarımızın sormak istediğim bir konu var mı?

Buyurun Sayın Türkkan.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sayın Bakan, öncelikle hoş geldiniz.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu olarak Avrupa Birliğine girme çabalarına dair Bakanlığınızın katkılarını anlattınız, girişimlerinizi gördük. Bu konuda çok uzun bir süredir -ben on beş yıldır bu Komisyonda görev alıyorum- çeşitli badireler atlattığımız görüşmeler oldu, sonuç alamadığımız görüşmeler oldu, tam "İyi gidiyor." dediğimiz anda belimizin kırıldığı görüşmeler oldu ama netice itibarıyla 2026 Ekim ayında Avrupa Birliğine girme çabalarımızı kim ciddiye alır bilmiyorum. Avrupa Birliği ülkelerinin de içinde bulunduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını uygulamamakta ısrar eden bir ülkenin Avrupa Birliğine girme çabalarını kim ciddiye alır? Yani bir taraftan evrensel hukukun tecelli ettiği diye düşündüğümüz, öyle konuşulan bir mahkemenin kararını, sadece bir kararın değil birçok kararını uygulamamakta direnen hatta birçok konuda uygulamadığı için tazminata mahkûm edilen bir ülkenin Avrupa Birliğine girme çabaları çok ciddi gözükmüyor. Bu bir niyet olabilir, niyeti gayet samimi anlayabiliyorum, olması gereken de bu, onu da biliyorum ama bir taraftan yani "Ben kayak yapmaya gideceğim ama mayoyla gideceğim." dendiğinde insanın aklından biraz şüphe ederler; öyle bir şey yok, her işe uygun bir kıyafet var. Bu işte de öyle, bir işte ya olursunuz veya olmazsınız. "Burada tanımıyorum, burada tanıyorum." Böyle bir ikilem olmaz. Dolayısıyla bunu sadece Bakanlığınıza dair söylemiyorum yani Türkiye'nin genel siyasetine dair görüşlerim. Bu konuda Türkiye'nin gerçek samimi bir niyeti varsa buna uygun hareket zorunda. Aksi hâlde, her gittiğimiz yerde... Siz de öyle, sadece Komisyon olarak bizim karşılaştığımız manzara çok kısıtlı, siz daha fazlasıyla karşılaşıyorsunuz yani bu tip sorularla, bu tip engellerle. Türkiye'yi önce gerçekten demokrasinin tüm kurallarıyla, hukukun her zeminde işlediği bir ülke hâline getirmeden bunlar sadece bizleri ve milleti oyalamaktan bir adım öteye gidemez. Burada harcanan zamanının, hepinizin, hepimizin çok kıymetli zamanının sonuç almaya yönelik olmadığını düşünüyorum. Sonucu almak için önce bunları bir tamamlamak gerektiğini düşünüyorum. Sizlerin de işini kolaylaşır, Türkiye'nin de işi kolaylaşır, bu Komisyon da bir işlev kazanır. Aksi hâlde, birbirimizi böyle oyalıyoruz. İşte, kaç senedir -Sayın Başkan da yanımda- biz oturup Karma Parlamento Komisyonu toplantısı yapamadık, ya kabul görmedi ya Türkiye'nin durumuyla ilgili engel çıktı. Türkiye'nin bunu ulaşması gerekiyor. Ben farklı bir kültürden geliyorum yani bana "demokrasi" dedikleri zaman yüzüne bakıp "Bu komünist mi?" diyorduk demokrasiden bahsediyor diye ama geldiğimiz bu noktada öyle bir dünyada yaşıyoruz ki artık o demokrasi penceresini kapattığınız anda ölüyorsunuz; açık kaldığında ıslanabilirsiniz, yağmur yağar, kar yağar, üşüyebilirsiniz ama kapattığınız anda boğuluyorsunuz. Şu anda Türk insanı boğuluyor. Belki bu Komisyonun görevlerinden biri değil ama bu Komisyonda görev alan bütün arkadaşlar da milletvekili, aynı zamanda bu ülkenin yönetimine katkı sunan arkadaşlar. Maksadımı bu sözlerle de ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, "Olması gereken de bu." diye bir şey söylediniz. Orada bir açıklama yapmak ister misiniz?

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Hangisini?

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Dediniz ya "Belki üye olmak istiyorsunuz..." İkilemden söz ettiniz, olması gereken...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Yani şöyle: Türkiye gerçekten Avrupa Birliğine girmek istiyor mu yoksa oyalanıyor mu? Bana göre olması gereken Avrupa Birliğine girmek. Tabii, bunu, Avrupa Birliğinin Türkiye'ye dayatmaya kalktığı, Türkiye'nin üniter yapısını sıkıntıya koyacak söylemlerini kabul ederek anlamında söylemiyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Sayın Başkanım, çok Değerli Vekilim; tabii, böyle, zorlu dönemlerden de geçtik, geçiyoruz da hâlen. Avrupa Konseyinin üyesiyiz, Avrupa Birliğinin üyesi değiliz ama orada işte, belli bir orana vurduğumuz zaman, o kararlara uyum AİHM'de, gayet bizim yüksek bir oranımız var ama burada bazı davaların üzerine kasıtlı bir yoğunlaşma olabiliyor bazı çevreler tarafından. İşte, genel şeyin üzerinde değil de isim bazında gidiyorlar. Şimdi, Sayın Vekilim, bizim üyelik perspektifimiz...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Ben isim zikretmedim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Yok, siz demediniz ama ben onu genel itibarıyla... Bizim oranımız yanılmıyorsam yüzde 90 civarında kararlara uyum kısmında ama diğer davaları değil de öbür bahsettiğimiz şeyleri ön plana çıkararak... Ama şunu da söyleyeyim: Bu resimde kimse sütten çıkmış ak kaşık değil. Mesela, Kıbrıs meselesinde; Kıbrıs'ta gasbedilmiş araziler var ve bir sürü insan haklarına aykırı durumlar var ve Avrupa Konseyi bu konuda bir karar almış, Türkiye'ye demiş ki: "Tazminat ödeyeceksin." Biz de demişiz ki: "Boynumuzun borcu, tamam, Avrupa Mahkemesinin kararı." Biz bu tazminatı öderken, yaptığımız düzenleme yerinde duruyorken, Avrupa Birliği içinde Türkiye hakkında işte "Siz bu oyu kullanmazsanız..." diyen bir Kıbrıs Rum Yönetimi var. Yani bu hipokrasi ve bu değişik davranım, bu böyle, bizim insan hakları havarisi gibi gördüğümüz Avrupa Birliği üyelerinde de var. Hani bunu kendim yaşadığım için, sizin samimiyetinizle olduğu için söylüyorum. Hani burada bizi eleştiriyorlar, biz o eleştirilere bakıyoruz, mesela vize serbestîsi konusunda, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu üzerinde çalışıyoruz, ayrıca terörle ilgili düzenlemelerde çalışıyoruz, adım adım gidiyoruz. Bir de hani yani öyle bir şey yaşadık ki yargımız, diplomasimiz, güvenlik güçlerimizin çok büyük darbe aldığı bir darbe teşebbüsünden de çıktık, bundan toparlanmak çok kolay olmuyor. Yani diyeceksiniz ki: "Bu kadar yıl geçti." Ama bu işte, hâkimler, savcılar, diplomatlar böyle, bir çiçek gibi yetişmiyor. Ondan dolayı bizim bazı sıkıntılarımızın arkasında yeniden bir inşa sürecimiz de var.

Avrupa Birliğinde bize yönelik eleştiriler varken, bir yandan da dış politikada, bakıyorsunuz, Türkiye'nin adaylığından bahsedilmiyor ama savaşta olan 40 milyonluk bir Ukrayna'nın adaylığından konuşuluyor. Yani bu çifte standartları da Avrupa Birliği üyeliğini düşünülürken zihnimizde tutmamız gerekiyor. İnsan haklarından konuşurken, Gazze'de soykırım olduğunda, bakıyorsunuz, başka tarafa bakılıyor. Şimdi, öyle olunca, artıları ve eksileri tabii farklı değerlendirilebilir ama ben Türkiye'nin politikalarına objektif baktığım zaman, insan hakları konusunda Avrupa Birliğinin de çok geride kaldığını, özellikle son sırada yaşanan sınavlarda gayet kendi standartlarına biraz da utanarak bakması gerektiği bir dönemden geçtiğini değerlendiriyorum. Bizim eksiklerimiz olabilir, her ülkenin eksiği var, her ülkenin sıkıntıları var, olmayan ülke yok Avrupa Birliği üyesi olsun veya olmasın ama burada bizim yine öz güvenle, sizlerin katkılarıyla... Yüce Meclisin yaptığı çalışmalar çok önemli, biz o çalışmaları yapıp sizlerin önüne getireceğiz, bazı taslaklar üzerinde de çalışıyoruz. Çok değişik bir dönem içindeyiz; bu dönem üç tane terimin birleştiği, bölünme (fragmantasyon), artı düzensizlik, artı belirsizlik, üçünün birlikte olduğu bir dönemdeyiz. Bu dönemde bu alaca karanlıktan nasıl çıkacağız diye, hep birlikte dünyanın nasıl çıkacağına bakıyoruz ve buna bakarken de Türkiye'nin bu resimde, çevresinde bu kadar savaş varken, hâlen üretiminde, çalışmalarında geldiği yeri ve oturup da bazı büyük stratejiler üzerinde "Ekonomimizi nasıl geliştiririz, bağlantısallığı nasıl yaparız, İran'daki, Hürmüz'deki duruma nasıl çare buluruz?" diye çalıştığı bir dönemdeyiz.

Ben bütün söylediklerinizi, tabii, Sayın Vekilim, not ettim ama hani Avrupa Birliğinin kendi standartlarının gerisinde kaldığı ve insan hakları konusunda da çok iyi sonuçlar içeren sınavlar vermediğini de naçizane düşünüyorum.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bir şey söylemek isterim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Daha önce söz isteyen arkadaşlarımız var ama buyurun, siz devam edin.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sayın Bakan, diğer ülkelerde de olan bazı kötü uygulamaları "Onlarda da var." deyip Türkiye'de olmasını savunmak çok doğru olmaz yani onlarda olanı da "kötü" olarak nitelendirmek lazım. "Bizde kötü ama onlarda da kötü." Bu bir savunma şeklinde değil, bunu kabul etmiyorum, asla kabul etmiyorum.

Bir şey daha, Türkiye 2016'da bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kaldı. Bir darbe teşebbüsüydü ve gerçekten Allah'ın yardımıyla da bu darbe teşebbüsü savruldu, aradan on sene geçti. 1980 bir darbeydi, onlar açısından başarılmış bir darbeydi. 1990 senesine geldiğimizde o darbenin hiçbir izi yoktu, hiçbir şey de konuşulmuyordu darbeyle alakalı. Türkiye'de her şey o darbeyi çok rahat bir şekilde savurup, ülkeyi normal düzeninde idare etmeye yetmişti. Darbenin izini 2016'dan 2026'ya kadar sürükleyebiliyorsa bu, uygulamalardaki birtakım eksikliklerdendir, doğru olmayan uygulamalardandır, basiretsiz uygulamalardandır. Dolayısıyla o darbe teşebbüsünün on sene sonra bir engel olarak gösterilmesi 1980 ve 1990 darbesini size hatırlatmama vesile oldu.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Teşekkür ederim.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - İzninizle, bir şeye... Hani, Sayın Vekilime nitelik olarak...

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - İsterseniz ben söyleyeyim, ondan sonra siz devam edersiniz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Tabii.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Sayın Vekilim, bence yani Türkiye'de, bizim Türkiye'deki eksiklikleri söylememiz, hele hele bunun muhalefet tarafından dile getirilmesi kadar normal ve güzel bir şey yok ancak biz aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliğinde de temsilcileriyiz yani aday olduğu.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Biz bunları yurt dışında konuşmuyoruz zaten Başkanım.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Bunları bizim konuşmamız veya bakanlarımızın bunları dile getirmesi de Türkiye'de hiçbir problem olmadığı anlamına gelmiyor. Dolayısıyla, bu bağlamda baktığımız zaman ben kendi açımdan uygun görüyorum, bunu paylaşmak istedim.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Başkanım, yurt dışında yaptığımız toplantılarda söylemlerimiz bundan tabii ki farklı olacak, Türkiye'nin politikalarına aykırı bir konuşma da yapmayız, geldiğimiz gelenek de bunu gerektirir ama burada Türkiye'nin meselesi hâline gelmiş bir meseleyi de dile getirmiyorsak o zaman biz burada toplantı da yapmayalım, sizi dinleyelim gidelim. Öyle de yapabiliriz, toplantının öyle bir formatı da olabilir yani.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Evet, ben de bunların dile getirilmesinde fayda olduğunu söylemiştim.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Sayın Vekilim, benim Ukrayna'yı örnek vermemin sebebi de oydu. Dediğiniz gibi, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü çok önemli konular ama Ukrayna'yı -savaş olan bir ülkeyi- sayarken veya başka sıkıntıları olan ülkelerden konuşurken Türkiye'nin adaylığından da bahsedilmesi gerekir yani jeopolitik konuları ön plana çıkardıkları bir dönemdeyiz.

Sizin biraz evvel bahsettiğiniz hususlar, hani, sizin dediğiniz yani "İnsan haklarında bu kadar sıkıntımız varken Avrupa Birliği konusunu da ciddi bulmuyorum." şeklindeki yorumunuz üzerinden yani Avrupa Birliğinin de yani sadece insan haklarını değil, gelişmelere göre üyelik sürecini gündeme getirdiğini vurgulamaya çalıştım ve bu gelişmeler içinde Türkiye'nin bulunduğu aşamada bizim Avrupa Birliği konusunda üyelik tartışmaları yapılırken Türkiye'nin de gündemde olması, eksikleriyle fazlasıyla, gerekliliğiyle sayılması gerektiği unsurunu biz dile getiriyoruz dışarıda da; ben biraz ona yönelik olarak söyledim.

Kopenhag Kriterleri'nden siz tabii ağırlıklı konuştunuz; tabii, orada bazı yapılması gerekenler var ama şu anda Avrupa Birliği üst yönetimi Kopenhag Kriterleri'ne değil jeopolitik kriterlere bakıyor. Buna bakıldığı bir dönemde bizim de hani o bahsettiğimiz hususların sadece öncelendiğini değil, Türkiye'nin de gündemde olması gerektiğini vurguladım. Hani, biz zorla kimseye "Sen bizi bu şekilde gündemde tutacaksın." demiyoruz, gerçekçi bir yaklaşımla kendimizi biraz da dışarı... O yüzden de dedim, kendimi dışarı çektiğimde eksiklerini görüyorum diye söyledim. Tabii, bütün bu sizin yorumlarınız... Bir de biraz evvel de o vurguyu yaptınız. Tabii, bu bir aile içi görüşme, orada başta da arz ettim, sizlerin yorumları, değerlendirmeleri bizi yönlendiriyor çünkü yüce Meclis sonuçta; biz yürütme olarak sizlerden aldığımız yönlendirmeyle, sizlerin bize söylediklerinizle dış politikanın belirlenmesinde öncelikleri ona göre seçiyoruz.

Çok teşekkür ederim.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Ben de teşekkür ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun Sayın Şahin.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Sağ olun Sayın Başkanım.

Tekrar Sayın Bakanıma ve heyetine hoş geldiniz diyorum.

Biz Lütfü Bey'le 2011 yılından bu yana Avrupa Birliği sathında, semalarında, sınırlarında ülkemizi işte, oraya tam üye etmek adına millî bir duruşla da mücadelemizi çeşitli platformlarda devam ettirdik. Onun için Avrupa yakasında, bizim birlikte mücadele ettiğimiz bir kardeşimiz, bir ağabeyimizdi. Allah razı olsun, oradaki bütün duruşları da hep millî duruş oldu.

Ben üç yıl da Avrupa Birliği Bakan Yardımcılığı yaptım. O üç yıllık sürecimde de yoğun temaslarımız, yoğun ziyaretlerimiz, tabii, daha evvelden de yaptığımız okumalar, çalışmalar, komisyon üyeliklerimiz sürecinde gördüğüm hep bir şey vardı, onun altını rahatlıkla çizmek isterim: Türkiye, hangi ideolojiden, hangi iktidar olursa olsun, Avrupa Birliğine giriş sürecinde son derece samimi bir niyet ortaya koymuştur ve samimi bir çaba gösterilmiştir. Benim gözlemlediğim Avrupa Birliğiyle ilgili süreçte, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üye olma sürecindeki samimiyetini Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı hiçbir zaman kabul etme sürecinde göstermedi. Türkiye'ye karşı her zaman bir çifte standart uyguladı. İşte, Güney Kıbrıs Rum kesimi Avrupa Birliğine giriş sürecinin hiçbir standardını, aslında çoğu standardını karşılayamazken, Doğu Bloku ülkelerinin birçoğu Avrupa Birliğine üyelik sürecinin birçok kriterini kapsayamazken Türkiye için olağanüstü engeller ortaya çıkarmaya çalıştılar, zaman zaman Kıbrıs'ı ortaya çıkarmaya çalıştılar, zaman zaman -bugün Allah'ın izniyle başarıyla sonuçlandıracağımız- terörsüz Türkiye meselesini gündeme getirdiler ve ellerinde bunları Türkiye'yi Avrupa Birliğine üye yapmamak adına çeşitli bahaneler olarak kullandılar. Türkiye gibi biraz genetik ve kan uyumu bağlamında Avrupa Birliğine uyum sürecinde farklılık arz eden bir ülkeye karşı daha pozitif, kapsayıcı, kuşatıcı bir misyon üstlenmek yerine tam tersi dışlayıcı bir misyon üstlendiler. Kendilerini bir Hristiyan kulübü olarak her ne kadar kabul etmemiş olsalar da bütün reflekslerinde bu Hristiyan kulübü olmanın kodlarını biz her zaman karşımızda gördük açıkçası.

Demokrasi -işte, bugün Türkiye'nin önüne koydukları demokrasi- hukukun üstünlüğü, efendim, işte, ifade özgürlüğü, bireysel özgürlükler gibi konular Avrupa Birliği için her zaman helvadan yapılmış birer puttu. Kendileri için söz konusu olduğunda bu değerlere, bizim de inandığımız, şahsen benim de inandığım bu değerlere tapınırken başkaları için söz konusu olduğunda, mesela Mısır için söz konusu olduğunda, Suriye'nin çocukları için söz konusu olduğunda, Gazze'nin çocukları için söz konusu olduğunda tapındıkları bu putları helvadan yapılmış birer put gibi yediler. Helvadan put hikâyesini belki birçoğumuz biliyoruzdur: Hazreti Ömer "Ben bir şey var ki hatırladığımda çok ağlarım, bir şey var ki hatırladığımda çok gülerim. Ağladığım şey, biz çocuklarımızı -kız çocuklarımızı- Cahiliye Dönemi'nde, belli bir yaşa gelince diri diri gömüyorduk. Ben kendi evladımın mezarını kazarken kızım ise benim sakalımdaki toprakları temizliyordu; bunu düşündükçe, hatırladıkça çok ağlarım. Güldüğüm şey ise bizim Lat, Menat, Uzza, gibi putlarımız vardı, bunlara tapınırdık ama uzun yolculuklara çıkacağımız zaman Lat, Menat, Uzza'nın helvadan putlarını yapardık, yol uzayınca da mesafe uzayınca da bunları yerdik; bunu hatırladıkça da gülerdim." diyor.

Bugün bakıldığında Avrupa Birliği için, Amerika Birleşik Devletleri için maalesef ki demokrasi dediğimiz konu, ondan sonra benim de gerçekten ruhuna inandığım bireysel özgürlükler, ifade özgürlüğü gibi özgürlükler Batı'nın maalesef ki yeri geldiğinde tapındığı, başkaları için söz konusu olduğunda da bir helvadan put gibi değerler. O anlamda, Batı'yı iyi okumak, iyi anlamak lazım ama ben asla ülkemizin -hangi iktidar dönemi olursa olsun açıkçası- Avrupa Birliğine tam üye olma sürecindeki samimiyetinden hiçbir şüphe görmedim, bizatihi Avrupa Birliği Bakan Yardımcılığı yaptığım dönemde de bütün gücümüzle o coğrafyanın bir parçası olmaya çalıştık. Ve çeşitli toplantılarımızda da, hatta biri Daniel Hannan'la yaptığımız bir görüşmeydi, işte bize biraz böyle Orta Doğulu, Asyalı muamelesi yapınca "Sayın Hannan, bize Asyalı, Orta Doğulu muamelesi yapmayın. Bakın, Türkiye'nin, bizim yakın çağ Avrupalılığımız 1381 yılında Selanik'in Osmanlı'ya tam üye olmasıyla başlar." dedim. Varna 1444 tarihinde Osmanlı'ya tam üye

olmuştur. "Tam üye olma" ifadesini özellikle kullandım. "Kayseri bunlardan yüz yıl sonra Osmanlı'nın bir parçası olmuştur. Beni milattan sonra 370'li yıllara götürmeyin; milattan sonra 370'li yıllarda benim dedem Attila Avrupa'da Batı Hun İmparatorluğu'nu kurmuştu ve senin deden benim dedeme 'whip of the God' yani 'Tanrı'nın kırbacı' diyordu o yıllarda. Biz Avrupa'nın misafiri değiliz, Avrupa'nın asli sahiplerinden birisiyiz." dediğimde "Siz tarihçi misiniz?" diye bir cevap vermişti.

Biz Avrupa Birliğinin karşısına her zaman, her iktidar döneminde bu öz güvenle, oranın bir misafiri değil oranın asli bir unsuru olarak ortaya bir politika koyduk diyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben teşekkür ediyorum Sayın Vekilim.

Buyurun.

OSMAN CENGİZ ÇANDAR (Diyarbakır) - Ben çok kısa ve basit bir şey söyleyeceğim, Dışişleri Bakan Yardımcımızdan hassaten rica ederek söyleyeceğim. Az önce -Meclis konuşmalarında da çok tanık olduk buna- Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına uyum bakımından yüzde 90 isabet kaydettiği...

Şimdi, ondan önce bir şey söyleyeyim; Avrupa Birliğinin, Avrupalıların çifte standardı, bunları biz biliyoruz ve Avrupa Birliğine tam üyelik başvurusundan önce de söyledik, tam üyelik başvurusu sırasında da söyledik, o gün bugündür de ve özellikle Gazze savaşından sonra Avrupa'nın ortaya koyduğu manzara bir infial konusudur ve utanç vesilesidir ama biz, Avrupa Birliğinin çifte standartlı olduğunu birbirimize söyleyerek çok anlamlı bir vakit harcamış olmayız burada. Onu zaten paylaşıyoruz, biliyoruz ve âdeta iman tazeleme gibi bir yola da girmemizin bir manası yok, kimseye bir faydası yok, o hepimizin zaten ortak noktası.

Şimdi, dönmek istediğim konu ve bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla ilgili Mecliste de tanık oluyoruz dediğimde... Bizim Anayasa'mızın 90'ıncı maddesinin beşinci fıkrasına göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gereği bizim iç hukuk konumuz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uymak ve siz Dışişleri mensupları gayet iyi bilirsiniz ki birtakım simge davalar vardır yani çıkıp "Yüzde 90'ına biz zaten uyuyoruz, bizim kadar uyan kim var?" demenizin çok fazla bir manası yok çünkü adını bile bilmediğimiz bir sürü davada uyuyor olabiliriz, işte tazminat edinmiş olabiliriz, tazminat hakkı sahibi olmuş bulunabiliriz; önemli olan, simge davalardır. Tarihte -benden daha iyi bildiğinizden eminim- Dreyfus davası diye bir şey var Fransa'da. Fransız yargısı binlerce isabetli karar vermiştir, hiç kimse istatistik dökümü yapmaz, Dreyfus davası çıktığı zaman "Şu kadar usturuplu, uygun, hukuka uygun kararlar vermiştir." demez Fransız yargısı. Dreyfus davası bir simge davadır, bizde de simge davalar var AİHM bakımından; biri Osman Kavala, daha yeni Büyük Daire kararı var ve Türkiye'nin yeniden yargılamaya gitmesi mecburiyeti var; kendi Anayasa gereği var, Avrupalılar dediği için değil. Keza Selahattin Demirtaş davası var. Bu davalar simge davalardır, bütün dünya bunları biliyor ve çifte standartlı olduğunu bizim hepimizin bildiği ve paylaştığı Avrupa Birliği de icabı hâlinde bize karşı bunları kullanıyor ve bunları kullanırken biz aslında kendi Anayasa'mızın gereğini yerine getirmemiş olduğumuz bakımdan sıkıntılıyız ama siz Dışişleri olarak yürütmeye bilgi verirken "Vallahi, en çok uyan biziz, yüzde 90 oranında uyuyoruz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına." derseniz, bu Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu konudaki önergelerde falan bir polemik konusu olarak kalkıp deniliyor ki: "Kardeşim, siz ne diyorsunuz; biz yüzde 90'ına uyuyoruz, bizim gibi kim var zaten?" Sorun yüzde 90'ına uymamızda değil, bu simge davalarda kendi Anayasa'mızın gereğini yerine getirmememizde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uyan bir taraf olduğumuzun kendimizce ispatında. O yüzden, lütfen, bir uzman kuruluş olarak diyeyim, kötü yola sevk etmeyin yürütmeyi; onu söyleyeceğim ben.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Yürütmenin bir önemli unsuru da herkesin sorumlu olduğu alanlar var; bu konuları... Tabii, hani bu davalarda benim diplomat olarak pozisyonumuzu olduğu gibi söylememden daha doğal bir şey olamaz. Davaların sürecinde de o davalar konusunda yorum yapmak da benim haddim değil, yargıda olan bir konu ve ondan dolayı mesela, biz bunu işte Adalet Bakanlığımızla, diğer Bakanlıklarımızla birlikte de konuşuyoruz yürütmenin mensubu olarak. Sayın Çandar'ın yorumlarını da alıyorum, ben hani simge davalar kısmında bizim de hani beklentimiz olduğunu vurgulamak istedim yani Kıbrıs konusundaki davalarda da müthiş bir haksız yaklaşımlar oluyor. Şimdi, orada hani haksızlıkları Sayın Vekilim de vurguladı yani kötü örnek bir şeyi teşkil etmez.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Suimisal emsal olmaz.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Suimisal emsal olmaz, çok doğru bir şey ama ben burada biraz da kendi görevim icabı reel politik üzerinden giderek bir anlatım sunmaya çalışıyorum yani dünyanın şu anda geldiği durumda tabii ki insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi ana hedefler ama şu anda böyle bir karışıklıkta Avrupa Birliğinin verdiği önceliklerde bizim yerimizi anlatmaya çalışıyorum ve öbür konuları da ayrı bir şeyde de... Yani uyum derken, mesela, bir şey olduğu zaman, ben kendim orada Büyükelçiyken gidip Venedik Komisyonu, diğer şeyler hep çalışıyoruz, buradaki sayın vekillerimizle de birlikte çalışmalarımız var.

Şimdi, hani AİHM ve diğer kurumların tamamen böyle bir siyaset dışı, objektif bir hukuk temelinde yorumlar yapmadığı zamanlar olduğunu dile getirmeye çalışıyorum. Ondan dolayı bu notları da tabii ki alıyoruz, biz bunları da yukarılara arz edeceğiz, Sayın Bakanımıza bu tartışmaları, sayın vekillerimizin nelerin üzerinde durduğunu. Ondan sonrası bizi de aşıyor biraz ama benim hani bilgilendirme kısmındaki kendi tecrübelerimden gördüğüm, siz muhterem vekillerimiz de görüyorsunuz, o çifte standardı gördüğünüz zaman "Ya, acaba burada da niye bu kadar üzerimize geliniyor?" diye düşünmüyor değiliz.

İşte, yine bizim şu anda geldiğimiz aşamada daha önce pek telaffuz dahi edemediğimiz yeni açılımlar içindeyiz; "Terörsüz Türkiye" çok büyük bir değişim getirecek ve bu değişimleri de iyi değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyoruz. Bazen bu toplantılarda yani hakiki dostlarımızın Avrupa Birliğinden bizim bunu cesaretlendirecek şekilde yanımızda olduğunu görüyoruz, bir kısmında da "Aman bakalım, burada ne olacak da ona göre nasıl bir pozisyon almamız gerekir."i görüyoruz. Ben, tabii, işin daha reel politik tarafında olduğum için belki bazen biraz daha dar görüşle baktığımdan dolayı ya da kendi yönergemin, kendi görevimin çerçevesinde konuştuğumdan dolayı bazı konularda yeterince yorum ve değerlendirme yapamayabilirim.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sanki bu daha doğru Sayın Bakanım, kendi göreviniz gereği konuştuğunuzdan dolayı; ben öyle anlıyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Nasıl?

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sanki o daha doğru.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Evet, görevimiz ve bir de hani dediğim gibi... Ama benim sizlere samimi olarak aktarmak istediğim, hani böyle burada ideal bir dünya var, onlar onları yapıyorlar, bizden bazı davaları seçiyorlar, biz bunları değil, aynısının tersinin de yapıldığını görüyoruz yani bize yönelik. Bu, tabii, yine bizim kendi... Bütün bu davaları ve diğer konuları biz Avrupa Birliğine, sırf Avrupa Birliğine üye olalım diye değil, kendi refahımız, kendi vatandaşımızın daha ileri standartlarda olması için de yapıyoruz. Bunu o yüzden hani beni aşan bir konu olarak nitelendiriyorum, dış politikaüstü bir konu da aynı zamanda bu yapılan çalışmalar.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben teşekkür ederim.

Sayın Süllü'ye söz veriyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle, Sayın Bakan Yardımcım ve Dışişleri Bakanlığımızın değerli temsilcileri, Komisyonumuza yapmış olduğunuz bilgilendirmeden dolayı teşekkür ederiz.

Tabii, biz aslında son üç dört yıldır hep aynı şeyleri dinliyoruz, ne yazık ki -Ali Bey de söz etti, Lütfü Bey, Cengiz Vekilim de söz etti- evet, yani biz bir çifte standart olduğunu kabul ediyoruz zaten, ona söyleyecek bir şeyimiz yok.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Onu da aşmalıyız değil mi, onu da aşmalıyız?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Ama biz siyasi muhalefet partileri olarak çifte standarda Türkiye koşulları içinde de o kadar alışkınız ki hep ikili hukuk uygulanmasına...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Hakemi de yenmeliyiz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Yok, sadece Avrupa Birliği...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sadece orada değil, içeride de çifte standart...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - ... içeride de var. Çifte standarda biz alışkınız, yani bunu böyle bir mazeret olarak...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Baktığınız yere göre değişebiliyor.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Yok yok, vallahi hiç öyle değil, biz yaşadığımız gerçekleri bildiğimiz için.

Dolayısıyla yani biz ona alışkınız, artık onu mazeret olarak kabul etmiyoruz, açık ve net olarak söyleyeyim. Yıllardır da aynı şeyi söylüyoruz, ben de Sayın Bakan Yardımcımız her geldiğinde de aynı şeyi söylüyorum. Artık Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz zaten bir üyelik şeyinden çıkmış, bir al vere, işte "transactional" bir ilişkiye dönmüş durumda. Bunu aslında ne yazık ki biz de kabul etmiş... Yani "biz" derken iktidar da kabul ediyor, yürütme de kabul ediyor, Avrupa Birliği de kabul ediyor. İşte, mesela en son gelişmeleri ele alırsak... 9 Ekimde Marta Kos bu Çerkezköy Tren Hattı'nın, AB tarafından finanse edilen hattın açılışına geldiğinde demokrasi yönünden kaygıları olduğunu anlattı, anlattı, sonunda da ama ne dedi; işte, değişen jeopolitik koşullar nedeniyle Türkiye'yle karşılıklı faydaya dayalı bir ilişkinin, iş birliğinin öneminden söz etmeye çevirdi konuşmayı ve ondan sonra onun üzerine ilerledi.

İşte, biz yine bakıyoruz, 99'dan beri 21 aday ülkeden statüsü hep aynı kalan neredeyse biziz, müzakereler durmuş durumda falan ve işte, her yıl açıklanan Türkiye raporları ortada, yani hep aynı cümleler "Bir gelişme kaydedilmedi; şu olmadı, bu olmadı." Evet, yargı konuları Sayın Bakanın alanında değil ama herhâlde Adalet Bakanlığından da bir temsilciler heyeti gelecek, dolayısıyla onlara soracağız belki bunu ama mesela daha dün, sanıyorum 8 Ekimde miydi yani bırakın, hani Cengiz Vekilim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden söz etti ama işte, Anayasa Mahkemesi Tayfun Kahraman'la ilgili 8 Ekimde bir karar verdi ve o bile uygulanmıyor. Yani hep böyle son gelişmeler bile ele alındığında, tabii, demokrasiden gittikçe uzaklaşma, otoriterleşme, otokrasinin artması gibi hep biz dayak yiyoruz yani Türkiye raporlarında da. Tamam, başka ülkelerde de birtakım şeyler oluyor olabilir ama ben hep şunu söylüyorum: Ya, biz ev ödevlerimizi yapalım. Bakın, yıllardır bir vize serbestîsi konusunda 6 tane kriterden söz ediyoruz ya. Yani o kadar kriterden hepsini yapmışız, bir 6'ya kalmışız, yani o 6'da da aman aman çok önemli şeyler yok. Hani Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde... İşte, şimdi zaten bu açılım süreci var, yani orada düzeltilecek şeyler var. Yani birtakım şeylerde artık ben diyorum ki biz ev ödevlerimizi yapalım, diyelim ki: "Bakın, biz bunları, bunları, bunları yaptık." Artık o raporlarda hep aynı cümleleri duymayalım. Yani her yıl bıktık o cümleleri duymaktan; işte, "Şunları, şunları, şunları..." Nacho Sanchez Amor yazıyor, "Hiçbir gelişme kaydedilemedi; şunlar, şunlar önerildi." Aynı, her sene aynı şeyleri o raporda görüyoruz ama hani çifte standart ama kimi doğru kimi belki daha fazla abartılıyor ama yani bunlar var. Ben de onu söylüyorum çünkü vatandaşlarımız artık Avrupa'yı bir umut olarak ne yazık ki görür oldu ülke koşulları nedeniyle. Bakın, yani bugün biz hep şeyden söz ediyorduk "Gençler artık Avrupa'ya gitmek istiyor, Avrupa'da yaşamak istiyor, okumak istiyor." diye ama artık ekonomik gücü olan, entelektüel seviyesi yüksek insanlar yurt dışında çifte vatandaşlık için başvurular yapıyorlar, şirket açıyorlar, konut alıyorlar; yani benim bir sürü tanıdığım var böyle. Yani ülkede geleceğini göremeyen herkes Avrupa Birliğini artık bir umut olarak görmekten de vazgeçti hiçbir gelişme olmayınca, artık yani vatandaş olmak için başvurular yapıyor. Biz bunları dediğim gibi -Lütfü Vekilim de söyledi- yurt dışına gittiğimizde -hep birlikte kaç toplantıya gittik- söylemiyoruz, hep onları suçluyoruz; işte, Kıbrıs'a bağlıyoruz, Yunanistan'a bağlıyoruz ama hani bunları da biz içimizde konuşmazsak bir ilerleme kaydedemiyoruz. Bakın, mesela...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Bunlar doğru değil yani dışarıda söylediklerimiz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Efendim?

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Dışarıda söylediklerimiz doğru değil yani, onu söylüyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Evet yani biz de o kadar şey yapıyoruz, yani ülkemizi kolluyoruz açıkçası.

Mesela, geçtiğimiz hafta yine son gelişmelerden, Avrupa Birliği Komisyonu AB'nin gelecek dönemlerde yeni üyelerle genişlemesine hazırlanması amacıyla yönetim, politika ve bütçe anlamında gerekli düzenlemeler üzerine bir tebliğini sundu Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyine. Orada da işte, Avrupa Birliğinin geleceği ve Türkiye-AB ilişkileri açısından tebliği değerlendirmek çok önemli. Yani bizim bunlarla ilgili ne şeyimiz var? Mesela, Komisyonun mevcut anlaşmalar çerçevesinde genişlemenin mümkün olduğunu belirtmesi ve karar alma süreçlerinde işte oy birliği yerine nitelikli çoğunluğu yaygınlaştırmayı

önerdiler. Birliğin genişleme kapasitesini artırmaya yönelik olarak arayışını bu ortaya koyuyor aslında ama biz de dediğim gibi bu süreçte neler yapacağız? Yani uzun süredir fiilen ilerlemeyen katılım müzakerelerinin yeniden canlandırılması için Başkanlığınızın öncelikli yol haritaları neler? Belirlenmemiş somut takvim ve ölçülebilir hedeflerimiz var mı? AB de aslında bu durumdan memnun gibi duruyor, hani böyle al ver ilişkileriyle yürümesinden bu ilişkilerin. İşte tam üyelik müzakerelerindeki tıkanıklığa karşı mesela gümrük birliği, gerçekten bu sanayicimiz için son derece önemli bir süreç, bu konuda mesela vize serbestîsi diyaloğunda hangi somut adımları atacağız? Onlar önem taşıyor.

Mesela, Avrupa Komisyonunun yeni genişleme hazırlıkları çerçevesinde Türkiye'nin konumuna ilişkin nasıl bir değerlendirme yapılmakta ve Türkiye, Birliğin gelecekteki genişleme ve kurumsal reform tartışmalarında aktif bir biçimde yer alıyor mu? Bakanlıkların yürüttüğü çalışmalar bunu sağlamaya yönelik gibi gelmiyor biz dışarıdan baktığımızda.

Teşekkür ediyorum yine de sunumunuz için.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, isterseniz arkadaşlarımızı da dinleyip öyle bir şey yapalım.

Mustafa Vekilim...

Ali Bey, tekrar söz hakkı istediniz mi?

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Evet, ben az önce yorum yaparken soracağım soruyu unutmuşum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Neyse, şimdi sıra...

Buyurun Sayın Vekilim.

MUSTAFA KAYA (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, değerli arkadaşlar; değerli ekip arkadaşlarınıza da hoş geldiniz demek istiyorum.

Şimdi, toplantıya gelmeden önce, 1992 yılında Erbakan Hocanın Elâzığ'da Avrupa Birliğinin geleceğiyle ilgili bir konuşmasını dinleyerek geldim, oradan bazı notlar almıştım. İşsizlik, nüfus artış hızı, göçmen karşıtlığı ve büyüme oranlarındaki gelecekte bugünleri tarif eden bazı açıklamaların aynen bugün tam olarak gerçekleştiğini ve tartıştığımızı görüyorum. Dolayısıyla Avrupa Birliğinin kendi içinde yaşamış olduğu sıkıntıların aslında bizim ilişkilerimizin gelişimi açısından da doğrudan ilintili olduğu kanaatindeyim; önce bunu ifade etmek istiyorum.

Sorularımı şöyle ifade etmek isterim Sayın Bakanım: İngiltere ve Fransa'nın öncülüğünde 12 ülke -içinde 9'u AB üyesi- Batı Şeria'da yasa dışı yerleşimcilerle ticareti ve iş birliğini durdurma kararı aldılar. Burada 9 AB üyesi olması Avrupa Birliğinde nasıl karşılandı, bununla ilgili herhangi bir görüşmeniz, herhangi bir fikir birliği veya farklı bir düşünce var mı? Nasıl bir etki oluşturdu? Eğer mümkünse bunu sormak isterim.

İkincisi; "otomotiv sektörünün ihtiyacı" dediniz. Yani Almanya'ya yapmış olduğumuz ziyaretlerde otomotiv sektörünün gün geçtikçe kan kaybettiğini orada görüyoruz, bazı fabrikaların kapandığına dair bilgiler alıyoruz. İşte, üretimi sınırlandırdıklarına dair bilgiler de paylaşılıyor. Bu ilişki yani Avrupa Birliğiyle otomotiv sektöründe nasıl bir ilişki, hani onlar bizden yeni bir yedek parça vesair, bu tür şeyler mi... Onu merak ettim.

Bir diğeri de Sayın Bakanım, malumunuz, şu anda çifte vatandaşlık yasası -Almanya'da özellikle- ve bu bedelli askerlikle ilgili de beklentiler hâlihazırda vatandaşlarımız tarafından sıkça dile getiriliyor ve bu çifte vatandaşlık hakkı olmasına rağmen bedelli askerliğin yüksek miktarından dolayı başvuruların oldukça sınırlı olduğuna, beklentilerimizin altında kaldığına dair iddialar var. Bunun da "dördüncü nesil" olarak bilinen oradaki vatandaşlarımızın ana vatanla, Türkiye'yle olan irtibatlarını şimdiden zayıflatmaya başlattığına hatta daha da ileriki yıllarda daha da zayıflatacağına dair yorumlar yapılıyor. Bununla ilgili elinizde herhangi bir veri var mı, bir görüşme sonuçları var mı diye sormak isterim.

Tekrar katkılarınız, değerlendirmeniz için teşekkür ediyorum.

Başkanım, teşekkür ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben teşekkür ederim Sayın Vekilim

Ali Bey, sorunuz vardı diye biliyorum, ondan sonra.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Sayın Bakanım, sorum şuydu: Avrupa Birliğinin Rusya-Ukrayna savaşı sonrası ve Trump'ın NATO'nun yükünü, finansal yükünü özellikle Avrupa Birliği ülkelerine yükleme, Avrupa'daki birliklerinin Amerika Birleşik Devletleri'nin üslerinden ayrılma, çekilme noktasında birtakım tavırları vardı. Şimdi Avrupa Birliği Rusya korkusuyla Amerika Birleşik Devletleri'nin NATO üzerinden uyguladığı baskı arasında sıkışmış durumda ve yeni bir güvenlik mimarisi arayışı söz konusu. Bu yeni güvenlik mimarisi arayışı sürecinde hangi seyir işliyor, nereye evrilebiliyor?

İkincisi: Avrupa Birliği yakasından Mekke Paktı'na bakış nasıl, bu yönde bir mesaj var mı bakış açılarıyla alakalı? Sorum buydu.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Biraz birikti sorular; isterseniz Sayın Bakanım, siz anlatın, ondan sonra yine söz isteyen arkadaşlarımız konuşsun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Sayın Süllü'nün bahsettiği gibi ev ödevine yoğunlaştık efendim yani şu anda kurumlarımızla Sayın Cevdet Yılmaz'ın da Başkanlığında toplanıyoruz. Dediğiniz gibi, üzerinde çalışınca bazı alanları kesinleştiriyoruz.

Yine ilk konuşmamda bir yerde vurgulamaya çalıştım; yani, bunları sadece Avrupa Birliği açısından değil, sokaktaki vatandaşımızın... Bu terörle ilgili düzenlemeler, kişisel verilerin korunması, bunlar üzerinde çalışıyoruz ve artık bu öyle bir boyuta geldi ki, hani böyle insan haklarının dışında ticareti etkiler boyutta kişisel verilerin korunmasında yapacağımız gelişme çünkü onu yapmadığınız zaman bazı ticari konularda da sorunlarla karşılaşabiliyoruz.

Bizim işte bu oy çokluğu kısmında anlaşamıyorlar yani orada hâlen bir sıkıntıları var, biz bunları da çalışıyoruz Türkiye'nin içinde yer alacağı bir düzenlemede neler olabilir diye. Fakat bu oy çokluğunda küçük ülkelerin bir kısmı "Benim oyum sayılmayacak."

diye düşünüyor ve büyük ülkeler de "Küçük ülkeler bir araya gelip beni kenara alabilir mi?" diye bir endişe içinde. Bu böyle biraz daha ikilemi devam edecek bir unsur olarak gidiyor.

Tabii, Avrupa Birliğinin yaptığı çalışmaların ana unsuru bu üretimde -aslında bazı soruların ortak paydaları var sayın vekillerim sizlerin yönelttiğiniz- hem ekonomik güvenliği hem savunma sanayisinde istediği kapasitede değil ve dışarıya bağımlı ve bunu düzeltmeye çalışıyor. Biz de o bağımlılıkta Türkiye olarak 86 milyonluk kapasitemiz ve bir pazar olarak nerede oluruz, ona bakıyoruz. Şu anda üyeliği yeni bir aşamaya getirmeye çalışıyorlar ve Karadağ "2028'de 28'inci üye olarak gireceğim." diye hazırlıklarını yapıyor fakat bu arada ya "Önce bir tek pazara mı üye olarak alsak, ondan sonra mı çalışmalara baksak?" gibi, böyle hafif yandan yandan bir uzatmalara doğru da gitme eğilimi görüyoruz. Biz burada Türkiye'nin tek pazara girme kısmında da otomotiv sanayisi kısmını ön plana çıkararak gidiyoruz çünkü şeyin bütün sanayi hızlandırma paktının, yasasının çalışmalarında ana unsurlardan biri otomotiv ve otomotiv sektörü de bizim de Avrupa Birliğiyle ticaretimizde ön planda olan bir sektör. Fabrikalar kapanıyor, Wolfsburg'da, orada burada büyük kayıplar var, onun önüne geçmek için içlerine kapanıp iç üretim yapmak istiyorlar fakat kendilerinin yaptığı araştırmalarda farklı unsurlar çıkıyor, deniliyor ki: "Bunu yaptığınız zaman, eğer bunu yaparsanız -yani bağımsız kuruluşların yaptığı çalışmalarda- kritik darboğazlara odaklanmadan uzaklaşıyorsunuz, tedarik ortaklıkların çeşitlendirilmesinde kendi kendimizi kapamış oluruz ve bunu yapacağımız zaman tedarik zinciri görünürlüğünü arttıramayabiliriz bu kapalı alan yaptığımızda." Ama bir yandan da iç politika saikleri var yani orada 5 bin, 10 bin işçiyi işten çıkardığında diyor ki: "Ya, ben bunu kapatacağım, üretimi yapmayacağım ama diğer ülkelerden almayacağım." Biz de burada diyoruz ki: Eğer bunu yaparsanız gerek yedek parça gerek tedarik zincirleri bağlamında o zincirler bir kırıldığı zaman onu yeniden onarmak çok zor yani Türkiye'nin de burada yer alması gerektiğini söylüyoruz. Bizim yanımızda duran ülkeler var, bize uzak duran ülkeler var. Sanki otomotiv sektörünü kendileri taşıyormuş gibi de böyle Türkiye'yle bilinen sebeplerden dolayı, ikili meselelerden dolayı Avrupa Birliğinden, Avrupa Birliğiyle ilişkilerden Türkiye'yi yabancılaştırmaya yönelik çalışma yapan ülkeler var. Biz burada özellikle otomotiv sektörümüz iş insanlarımızla bir araya geliyoruz, onların formülleri üzerinde çalışıyoruz, onlar bağımsız çalışmalar yaptırıyorlar, onların altyapıyı bağlantılandıran bütünleşik sanayi ekosistemlerinden çıkmamamız gerektiği argümanını Avrupa Birliğine de işliyoruz. Diyoruz ki: Eğer bu sisteme giderseniz geçici olarak kendi iç pazarınıza, iç kamuoyunuza bir mesaj verirsiniz ama sonrasında 5'inci yılda ya da 4'üncü yılda geriye dönüp "Nerede yanlış yaptık?" dediğinizde "Ya, biz burada Türkiye'yi dışarıda bıraktık, biz Çin'le rekabet etmek istiyorduk, şimdi Türkiye bambaşka, bizim burnumuzun dibinde bu üretimlerin başka bir tedarik ve değer zinciri üzerinden giden bir ülke oldu." deme ihtimali olduğunu söylüyoruz.

Bu bedelli askerlikle ilgili Savunma Bakanlığımızın çalışmaları var. Biz size onun ayrıntılarını bir başka seferde arz edelim ama bu dediğiniz değişimleri görüp o çifte vatandaşlık üzerinden yine bizim vatandaşlarımızın lehine olabilecek neler yapabiliriz, ona da bakıyoruz, bir yandan o sistemin yürümesi açısından.

9 ülke, İngiltere ve Fransa da, Komisyon da, bu Batı Şeria'dan ürünlere bir Avrupa Komisyonu da yasak getirilmesi çalışması yaptı ama oy birliğini yapamadılar. Konuşmamın başında vurguladığım üzere, efendim, bu şeyde bizim dış politikamızda daha sağlam durduğumuz konularda Avrupa Birliği ekonomik açıdan, pazar olarak gayet böyle yeknesak davranıyorken dış politikada bunu yapamıyor. Bu da Filistin meselesi, Batı Şeria'daki bu sizin bahsettiğiniz düzenlemenin ancak 9 ülkeyle olması, İngiltere ve Fransa'nın dâhil olması dışında ileriye gidememeleri bir dezavantaj ama bütün bu ülkelerle temas hâlindeyiz. Geçen ben İrlanda'daydım, Slovenya'daydım, onlarla yaptığımız görüşmelerde özellikle İrlanda, bizim ayaklandıklarında onlara yolladığımız patates gemisi ve açlıktan onları korumak için yaptığımız jestle -Osmanlı'nın- özdeşleştiriyor bu Batı Şeria'da olanı, diyor ki: "Biz de aynı şeyleri yaşadık." Şimdi, orada görüştüğüm Devlet Bakanı -hatta bizim giden o geminin limanındaki şehirdeydi- dedi ki: "Biz hâlen unutmuyoruz ve Filistin meselesinde Batı Şeria'daki duruma o çevresinde üç dört ailenin çadırlar kurup bir yemek bile almalarının önüne geçmelerini biz içimizde hissediyoruz." Şimdi, bizim buralarda bu çalışmalarımız da devam ediyor.

NATO, Amerika; tabii ki kendi alanında Amerika'yla boy ölçüşemeyecek alanlar var yani onun kapasitesine, özellikle bazı teknolojik kapasitelerde Avrupa Birliğinin o kapasiteye varma ihtimali zayıf ama Trump yönetiminin biraz daha kendilerine "Yüzde 5'ten aşağı verirseniz ben sizi bu şeyde tutmayacağım." demesinden dolayı da zaman içinde bu stratejik otonomiyi kazanmaya çalışıyorlar. Bugün bir askerî tatbikat olduğunda en hızlı hareket eden bizim Silahlı Kuvvetlerimiz. Geçen Almanya'da bir tatbikat oldu -geçen şubatta diye hatırlıyorum- 2 bin askeri bir anda, en hızlı şekilde biz yığdık, gemilerimiz de gitti ve ondan dolayı Türkiye'nin öneminin de farkındalar ama bir yandan da işte, bazı ülkeler de bu yükselen kapasitemize yönelik, önümüzü tıkamak için, AB projelerinde yer almamamız için her şeyi yapıyorlar.

Mekke konusunda da tabii tereddütler oluştu, tam bunu nereye koyacaklarını bilemediler ama dönüp baktığımızda, aslında Mekke düzenlemesi, ittifakı, paktı, Avrupa Birliğinin kışın ne yapacağını bilemeyeceği bir enerji sıkıntısında o sorunu çözerek açılımları yapmak yani kendilerinin yararına olan bir yaklaşım. Bir yandan da bizim bölgesel aidiyet kavramımızla uyuyor. Mekke İttifakı'nı yapanlar İran'ın komşusu üç ülke yani şey değil, bize, bu üç ülkeye de sarkmaları ve etkileri olacak bir durum karşısında bir araya gelen ülkeler, bunu Avrupa Birliğinin bazı ülkeleri de yapabiliyor kendi aralarında; Baltıklar oluyor, işte Vişegrad Grubu oluyor, kendi aralarında da bölgesel çalışmaları olabiliyor. Burada da bizim yaptıklarımızın dikkatle takip edildiğini görüyoruz. İşte bugün gelmeden önce görüyoruz, Suudi Arabistan'a yönelik saldırılar var. Bunların hepsi, aslında bizim 19'uncu yüzyıldan beri takip ettiğimiz Hicaz Demir Yolu, yeni konuştuğumuz kalkınma yolu, bu otomotiv de dâhil olmak üzere tek yönlü işleyen yollar değil. Yani bunları yaptığımızda Avrupa Birliği de ulaşacak bu bölgelere. Geçen, işte bir İngiliz belgesinde görmüştüm, diyorlar ki: "İşte, Hindistan bizim için 19'uncu yüzyılda en önemli yer, Hindistan'ı mutlaka kontrol altında tutmalıyız, imparatorluğun bekası için Hindistan'a yönelmeliyiz, o yüzden Kıbrıs'ı işgal etmeliyiz." Bugün bakıyorsunuz, Hindistan'dan Kıbrıs üzerinden tedarik koridorları kuruluyor. Şimdi, demek ki bu Doğu Akdeniz -tabii Karadeniz'de de olanları görüyoruz- Avrupa Birliğinin güvenlik havzası buralar ve burada biz varız. Bu açıdan da önümüzdeki dönemde biraz daha bu güvenlik kısmında yoğunlaşılacağını görüyoruz ama bizim önceliğimiz yine şu anda -tek kelimeyle söylememi isterseniz- bu Avrupa malı tek pazar içinde yer alma yöntemlerinde nasıl oluruz; şu andaki önceliğimiz bu.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Sayın Göka, buyurun.

MERYEM GÖKA (Konya) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Çok kıymetli Bakanım, teşekkür ediyorum size de.

Ben biraz genel bir değerlendirme yapmak istiyorum şu ana kadar konuşulanlarla ilgili. Kendi aramızda her bir şeyi açık konuşmamız bence çok kıymetli, olması gereken bir şey ve bunu zaten yapıyoruz. Ben özellikle hem Başkanımıza hem heyetimize teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten yurt dışında çok güzel bir birliktelik, beraberlik sergiliyoruz, bu çok kıymetli, çok da önemli ama ben başka yerlerde de zaman zaman yer alıyorum ve bunu her yerde aynı şekilde göremeyebiliyoruz ne yazık ki. Bu da bazen bizi zor durumda bırakabiliyor.

Şimdi, tabii, Avrupa Birliğinin çifte standartlarına değindik, ön yargı veya öteki yani "other" "the other" konularına girmelerine dolayısıyla siz belki... Otomotiv sektörünü ben çok net hatırlıyorum, VW Türkiye'ye gelecekti, fabrika açacaktı ama bizdeki o dönemki, özellikle Suriye'nin kuzeyindeki operasyonlar nedeniyle bunu yapmak istemediler. Şu anda VW ilk rakamlara göre 4 bin işçi çıkaracak, birçok şeyi kapatıyor, "Filiale" dediğimiz yani küçük şirketlerini kapatacak, fabrikalarını kapatacak ve bu şekilde de kendilerine başka bir şey arıyorlar.

Rusya-Ukrayna savaşına baktığımızda, şu anda Ukrayna'nın Avrupa Birliğine alınmasıyla ilgili görüşmeler veya bu konuda fikirler, çok fazla bir konu ve "debate" var. Dolayısıyla aslında Ukrayna'nın henüz hazır olmadığı kriterler açısından ama bunu da hızlandırmak istediklerini çok net bir şekilde biz görebiliyoruz.

Avrupa'yı biraz daha geniş bir bakış açısından belki değerlendirmek şöyle önemli olabilir: Tabii ki biz kendi ev ödevlerimizi de yapalım ama orada da çok büyük sınamalarla karşı karşıyız; bütün dünya, transatlantik ilişki çok önemli. Bu anlamda Avrupa'nın kendine yeni bir yol araması çok önemli -siz de söylediniz- stratejik otonomi açısından da ama mesela şu anda Almanya'da -yani Almanya'yı örnek veriyorum ama başka yerlerde de- "Wehrdienst" dediğimiz şey yani yeniden askere alma konusu gündeme getirildi, bununla ilgili kanun hazırlandı ve bütün gençler -şu anda burada çok fazla yansıması olmuyor ama- periyodik olarak sokakta ve hiçbir şekilde bundan sonrası için daha önce kaldırılan askerî hizmetin geri getirilmemesi konusunda protestolarını sürdürüyorlar. Strazburg'da Avrupa Konseyine gittiğimizde de Fransa'da gençler de bambaşka bir şey yüzünden sokakta, özellikle okulların, gençler ve üniversitelerin durumuyla ilgili.

Avrupa kendi içerisinde -benim katıldığım bir başka toplantıda- federalizm mi, ulusal egemenlik mi yani "national sovereignty"e doğru mu gidiyoruz, gitmeliyiz Avrupa olarak, kendi içerisinde bir tartışma da götürüyor. Başka bir tartışma kendi aralarında yani biraz konjonktürün çok değiştiğine... Ve biz uzun bir yoldayız sonuçta. Tamam, bizim de yapmamız gereken ama bizimle ilgili de bir sürü ön yargı olduğu için bu uzun vadeli bir süreç, onu demek istiyorum çünkü bizim için Avrupa Birliği üyeliği her zaman stratejik önem olarak duruyor.

Şimdi, Almanya'da, yine, özellikle... Biz Fransa'da da görüyoruz, Le Pen'in çok hızlı bir şekilde yol almasını, ilerleyişini görüyoruz. Aşırı sağı siz de bahsetmiştiniz ama Almanya'da şu anda bir siyasi deprem yaşanıyor, çok yakın takip edenler bilirler. Şu anda üç tane eyalet seçimi yapıldı, bir tanesi Saksonya-Anhalt, bir tanesi Mecklenburg-Vorpommern, bunların iki tanesi eski Doğu Almanya eyaletleri. İkisinde de aşırı sağ yani Saksonya-Anhalt'da AfD yüzde 44 aldı, artı yüzde 23'lük bir artış. CDU yani Başbakanın bulunduğu, Friedrich Merz'in olduğu parti CDU ise yüzde 17 aldı, eksi yüzde 19 bir düşüşle. Şimdi üç sandalye daha olsaydı tek başına Saksonya-Anhalt'da ilk defa Başbakan çıkaracaklardı. Şu anda koalisyon görüşmelerini nasıl yapacaklarına bakıyorlar. Bu arada, Meclis Başkanı AfD'den seçildi. Mecklenburg-Vorpommern'da da görüşmeler devam ediyor. Berlin'de de Elif Eralp diye bir Türk Hanımefendi seçildi, Die Linke'den, soldan ama ona da daha önce Gazze konularında çok aktif oldukları için -hem sol parti zaten genelde her yerde öyle- Elif Eralp'in de kendi partisinin içerisinde şu anda antisemitizm suçlamasından dolayı bir medya kampanyası yürütülüyor. Onun dışında, farklı koalisyon seçeneklerinin de gündeme gelmesi, AfD'nin yükselmesi veya aşırı sağın genel olarak yükselmesi, önümüzdeki süreçte daha farklı değerlendirmelerin bence de olması gerekiyor. Almanya'da bunun için "Brandmauer" dedikleri, "fire wall" yani hiç kimse onlarla ilişki kurmayacak yani kendi aralarında asla koalisyon kurmuyorlar, kendi eyaletlerinde veya genel meclislerinde de asla başkan vekilliğini mesela vermiyorlar yani tamamıyla bir izolasyon uyguluyorlar. Bunun hiçbir işe yaramadığını, şu anda biz bununla nasıl bir ilişki kuracağız içerisinde ve aşırı sağ genel olarak, bu seçilenler "remigration"ı çok açık bir şekilde ve net bir şekilde ifade ettikleri için orada da konuşulan ve bizim de konseyde, Göç Komisyonunda bu konular da gündeme geliyor. Çünkü "remigration" tamamen dışarı tekrar geri gönderme ki mesela Almanya için yine söylersek, senede 400 bin kalifiye elemana da ihtiyaç olan bir dönem. Dolayısıyla, ICJ'yle ilgili yani Uluslararası Adalet Divanıyla ilgili yaptırımları... İşte Avrupa Birliğinden de yine dün ya da evvelki gün bir açıklama geldi: "Biz Amerika'nın bu politikasına katılmıyoruz, onu mutlaka korumak durumundayız." Birçok yerde, birçok farklı kırılma noktalarının olduğunu görmemiz gerekiyor ve Türkiye'nin de Avrupa Birliği yolculuğunun... Ya bizim tabii ki mutlaka konuşmamız gereken konular var ve yapmamız gereken konular var ama yani böyle şey olarak da kendinizi çok farklı bir noktada da hissetmemize hiç gerek yok çünkü o taraflarda da çok fazla açık var. Ben bu açık veya kapalı şeyi karşılaştırmıyorum yani onlar öyle yapıyorsa biz de böyle yapabiliriz değil ama "political will" yani siyasi irade neyi nasıl şekillendirmek istiyorsa, mesela Ukrayna konusunda şimdi daha hızlandırılması ya da bizimle ilgili, tamamen içeride olup biten ve yaşanan şeyler; ister aşırı sağ olsun, ister federalizm ve ulusal egemenlik konularını, farklı konularda da farklı kırılmalar... Zaten transatlantik ilişkinin farklı bir yöne evrilmesi ve güvenlik boyutunda çok başka bir noktaya geldikleri için şu anda Türkiye'yle alakalı gerçekten bizim gittiğimiz çok farklı komisyonlarda, farklı ülke ziyaretlerinde eskisi kadar böyle bir tamamen yani işte "Türkiye hiç bizim gündemimizde değil"in tam tersine çok daha farklı. Biz, parti, siyasi ve gruplarla görüştüğümüzde, Avrupa Birliği de bildiğiniz gibi çok farklı partilerden ve gruplardan oluşuyor, dolayısıyla bize direkt söylenen -tırnak içinde- her kafadan bir ses çıkıyor, dolayısıyla artık orada daha mantıklı olarak hareket etmek isteyen ve belki ön yargıyla, klasik ön yargılarıyla hareket edenler arasında da görüş ayrılıklarının olduğunu bizim görmemiz gerekiyor. Antisemitizm kartı bir yerde her türlü, çok rahatlıkla ortaya çıkarılabiliyor, bu özellikle Gazze veya Batı Şeria'yı Gazzeleştirme konularında. Dolayısıyla orada zor yer alıyorlar. Siz çok güzel bir tespit… Çünkü dış politikada gerçekten aynı yönde hareket edemiyorlar, onu görüyorlar ve bizimle ilgili de o yüzden farklı görüşler var. Bunların çok önemli olduğunu, diyalog kapılarının açık olması gerektiğini ve yine, bizim her zamanki gibi bire bir görüşmeler yapmamız gerektiğini düşünüyorum ki zaten de öyle yapıyoruz.

Ben tekrar hem size hem Başkanımıza, bütün heyete teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben de teşekkür ediyorum.

Evet, son milletvekilimiz Sayın Arınç.

AHMET MÜCAHİT ARINÇ (Manisa) - Aslında kısmen, hemen hemen, değineceğim bütün şeylere Meryem Başkanım sonunda değindi, oradan kısa sorular şeklinde...

Sayın Bakanım, hoş geldiniz, teşekkür ederiz.

Benim sorum ve yaklaşımım... Genelde bizim yani heyet olarak da yurt dışındaki bütün temaslarımızda -Lütfü Bey'in de Jale Nur Hanım'ın da hepsinin değindiği gibi- Türkiye'nin ortak tezleri, Türkiye'nin ortak duruşu anlamında zaten söylenmesi gerekenleri söylüyoruz, bunda bir problem yok. Ama başlıklar konusunda ve gelinen nokta konusunda, bunu daha önce Daimî Raportör Sanchez Amor'un olduğu toplantılarda da diğerlerinin olduğu yerlerde de Kıbrıs meselesi olsun, terörsüz Türkiye veya Kürt meselesi olsun, ilgili başlıkta gereken neyse söylemeye gayret ettik ve inşallah, umarız ki açılımlarla birlikte daha da iyi bir noktaya gelecektir.

Benim sorum… Stratejik otonomi başlığıyla birlikte Avrupa Birliğinin daha çeşitli ortaklıklar kurma zorunluluğuna gittiğiyle alakalı bir yaklaşım var. Bunu biraz daha açabilir miyiz Meryem Başkanımın da söylediğiyle? Avrupa'nın yaklaşan seçimlerini de alabiliriz, İspanya vesaire örnekleriyle birlikte. Beklentiler ne yönde? Çünkü Ukrayna savaşı... Ki 2024'te Macaristan AB dönem başkanıydı ve biz yine ilgili vesilelerle oradaydık. Orban çok tartışılmıştı Rusya'yı ziyareti sebebiyle yani Moskova'ya yaptığı ziyaret sebebiyle. Ama onun da şöyle bir yaklaşımı var: Artık bizim de kendi yeni açmazlarımızı kırmak için yeni anlaşmalar yoluna gitme zorunluluğumuz var yani ticareten var, güvenlik olarak var, stratejik olarak var. Benim yaklaşımım, evet, Avrupa Birliği süreci Türkiye için olmazsa olmazdır, demokratikleşme süreçleri ve kriterleri ne kadar uygulanmaya çalışılırsa da reel dünyada gelinen noktada da Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte ve benzer konularla birlikte aslında reel dünyada güvenlik, enerji ve ticaret iş birliklerinin de bir şekilde çeşitlendirilmesi ve herkese eşit miktarda yayılması gerekiyor. Avrupa Birliği bu zorunluluğu ve gerçeği son gelinen noktada görmüş durumda diye görüyorum ben. Siz ne düşünürsünüz? Bu bahsettiğiniz sanayi hızlandırmadır, bağlantısallık projesidir, ilgili başka projelerdir, Türkiye bu alanda daha da öne çıkmaya başlamış mıdır? Ve stratejik otonomi başlığı çerçevesinde de yeni açılımlar, güvenlik, savunma ve gelinen noktayla alakalı hem Türkiye'nin öneminin daha da ortaya çıktığını düşünüyoruz biz hem de Avrupa Birliğinin bu alandaki boşlukları veya kendi iç tartışmalarını ne yönde ilerleteceğini öngörüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben teşekkür ediyorum.

Zannediyorum, Sayın Milletvekilimiz…

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Özet ekleyeyim mi Başkan?

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun Sayın Vekilim.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) - Teşekkür ederim.

Sunumunuz için çok teşekkür ederim. AİHM kararlarıyla ilgili yaptığınız beyanatta ne kadar acı çektiğinizi gözlemleme fırsatı buldum. Sayın Dışişleri Bakanımız böyle acı çekerek açıklamamıştı, aksine "Bazen bazı isimlerde çok ısrar edildiğinde bizde de iş inada biniyor." demişti; bunun artık -bu AİHM kararları meselesinin- inat olduğunu söylemişti. Ama 30 Eylülde Politico'da çıkan bir yazıyla ilgili, Avrupa Komisyonunun bu "single market"a erişimle ilgili aday ülkelere bir esneklik sağlayacağına, yeni bir erişimle ilgili farklı bir kriter getireceğine dair bir haber var. Bunu gördünüz mü? Gördüyseniz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Ben teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, ben de bir iki şey söyleyerek... Onları siz toparlarsınız.

Evet, şimdi, tabii, değerli milletvekilleri, bizim Türkiye'de iktidar partisi olarak kendi görüşlerimiz var, muhalefetin kendi görüşleri var. Ancak bir yere geldiğimizde diyoruz ki: "Hepimiz bir gemideyiz." Dolayısıyla bir gemide olan insanların...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Bizi filikaya attınız Başkanım, biz filikaya geçtik.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Daha güvendesiniz.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Siz gemidesiniz.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Filikalar da gemidedir, dolayısıyla aynı.

Ben, bununla beraber, daha geniş çerçevede baktığımızda da Avrupa Birliğiyle de aynı gemide olduğumuzu... Yani, biz boşuna "Dünya bir global köy oldu." demiyoruz. Bakın, işte, ne söylüyoruz? Avrupa Birliğinin Rusya ve Ukrayna savaşında hata yaptığını, yanlış yaptığını söylüyoruz. Bu yanlışlardan dolayı hepimiz sıkıntı yaşıyoruz, sadece Avrupa Birliği ülkeleri değil; belki Avrupa Birliği ülkeleri daha çok sıkıntı yaşıyor ama hepimiz yaşıyoruz. Avrupa Birliğinin Filistin'de, özellikle Gazze'de ortaya koyduğu tutumun utanç verici bir tutum olduğunu söylüyoruz. Burada bizim insanımızın Avrupa Birliğine olan inancının da etkilendiğini söylüyoruz geçmiş dönemdeki anketlere baktığımızda, bugünkü anketlere baktığımızda. Ancak ben bunların hepsini kendi aramızda da bizim zaman zaman konuşmamız gerektiğine inanıyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisinin çok önemli bir platform olduğuna ancak bence çok büyük bir engelin de Tüzük olduğuna inanıyorum. Bu Tüzük'le... Yani bir bakıyorsunuz, siz sadece birbirinize cevap vermekle yetiniyorsunuz. Oysa burada ben bu Tüzük değişikliğinin gerekli olduğuna inanıyorum, bu Tüzük değişikliğine en büyük katkıyı da bizim gibi Avrupa Birliği Komisyonu üyelerinin ve Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde çalışan insanların sunacağına inanıyorum. İfade özgürlüğümüzün kısıtlanmayacağına ve aynı zamanda eşit oranda iktidarın, muhalefetin, herkesin konuşabileceği bir Tüzük'ün de mümkün olduğuna inanıyorum. Bu bağlamda görüşlerimi sık sık Sayın Meclis Başkanıyla ve yetkililerle paylaştım.

Bu, arada, tabii, bizim arada bir belki formal olmayan toplantılarda da bir araya gelmemiz iyi olur bu dönemde. Sayın Türkkan'ın bize kahvaltı olayının dışında akşam yemeklerinde bir araya gelelim diye tavsiyesi vardı ama akşamda da tabii Meclisin açık olduğu dönemlerde muhalefet bize yoklamayı sık sık dayattığı için sıkıntı yaşıyoruz. Ben yine de bir çözüm bulunabilir, bir araya gelebiliriz diye düşünüyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Artık siz de başlıyorsunuz yoklamaya.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Bu bağlamda, belki arkadaşlarımızın...

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Başkanım, şu Tüzük konusu önemli.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Sayın Bakan konunun dışında olduğu için o söz almadan ben Tüzük konusunda bir cevap vermek istiyorum.

Benim bulunduğum süreç içerisinde Mecliste 3 defa irili ufaklı Tüzük değişikliği oldu. Siz Tüzük değişikliği dedikçe bizim hemen tırnaklarımız çıkıyor, bir geriliyoruz. Sebebini söyleyeyim: Her Tüzük değişikliğinde muhalefete verilen söz miktarı azaldı. Yani mesela on dakika olan üç dakikaya indi, üç dakika olan iki dakikaya indi. En sonunda beklediğimiz şu: Son Tüzük değişikliğiyle beraber muhalefet dinler ve hiç konuşmaz yani böyle bir şey bekliyoruz.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Düşünmeye sevk ediyoruz efendim, düşünmeye.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Avrupa Birliği standartları nasılsa o.

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Yani geldiğimiz nokta o, haberiniz olsun. O yüzden Tüzük dediğinizde hemen böyle tüylerimiz diken diken oluyor. "Ne oluyor yine?" diye bekliyoruz.

EMRE ÇALIŞKAN (Nevşehir) - Her dönemde muhalefette miydiniz?

LÜTFÜ TÜRKKAN (Kocaeli) - Ben hayatımda hiç iktidar olmadım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanımızla ilgili değil ama ben hemen yani böyle "off the record"...

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Şöyle: Ben aslında sadece... Hani Tüzük değişikliğini siz daha önce de gündeme getirmiştiniz. Aslında bütün mevcut yasaların yani vatandaşı ilgilendiren tüm yasaların ben hep 2 komisyondan da geçmesi gerektiğini söyleyegeldim. Geçen dönem ben Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonundaydım, KEFEK'teydim; bu dönemde AB. Yani Avrupa Birliği yasalarıyla uyumu açısından aslında bütün yasalara bakmamız gerekir bizim normalde ama nedense komisyonların Türkiye Büyük Millet Meclisinde böyle bir işlevi yok. Aslında bunu yapabilmeliyiz hani Tüzük'ün de ötesinde. Bütün yasaların Avrupa Birliği yasalarıyla uyumunu da bizim kontrol ediyor olabilmemiz lazım burada ama öyle çalışmıyoruz yani.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Şöyle olur o Jale Başkanım: AB Uyum Komisyonundan geçtikten sonra direkt Genel Kurulda oylamaya geçeceksek olur o.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Ama Avrupa'da öyle, biliyorsunuz, yani komisyonlarda her işi bitiriyorlar, orada bizim gibi saatlerce konuşmuyorlar.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, bu "Acı çektim."in bir sebebi de yeniden tartışmayı Kıbrıs ve onların standartlarını... Kıbrıs'la ilgili kararlarda evrensel değerlerden o kadar uzağa düşüyor ki mahkeme, ben bir diplomat olarak onu gördüğüm için de biraz acı çekiyorum çünkü burada Avrupa Birliği üyeliği, diğer konular var ama Avrupa Konseyinin kurucu üyelerinin içinde yer alan birisi olarak -ve bunlar Avrupa Birliğinin tekelindeki değerler değil, evrensel değerler- oralardaki sıkıntıları görüyorum ama öbür konuda, tabii, benim konuşabileceklerim biraz daha kısıtlı.

Komisyonun hazırladığı o kâğıtta, o "single market", Tek Pazar şeyinde üye olmadan, tedricî katılım öngörülüyor; bu biraz daha Arnavutluk ve Karadağ için geçerli, bize biraz daha uzakta kalıyor ama bizim bu Tek Pazar kısmında otomotiv sanayisi hakikaten önemli yani bizim burada sektörümüzün bir turnusol kâğıdı olacak bu Avrupa Birliğiyle ilişkiler. Nasıl gelişecek; ona bakacağız, göreceğiz. Bu "stratejik otonomi" kavramıyla da birleşiyor ama bizim, hani, ilk etapta bu tedricî katılımı yaparken ileri düzeydeki gelmiş, kapanmış olan fasılları... Karadağ için bir düzenleme yapacak ama dediğim gibi, burada bir oyalama taktiği de var yani "Ben sizi aldım, işte, biraz alacağım üye olarak..." Çünkü daha bu parlamentoya ve diğer yere geldiğinde nelerle karşılaşacağız? İşte, Sayın Göka da vurguladı yani içeride o aşırı sağ bu "remigration"u, yeniden göndermeyi düşünürken yeni üye almayı da düşünmüyor hani yine böyle bir şey de Arnavutluk daha farklı bir şey, ilk kez bu kadar Müslüman nüfusu yüksek bir ülke gündemde. "Karadağ 685 bin; alırım, bir şekilde hazmederim." diyor ama onda bile, onu aldığı zaman, bu sefer Sırbistan'da ne karışıklık çıkacak, Rusya'nın etkisi ne olacak buraya, onu düşünüyor. Türkiye 86 milyon girdiği anda bütün sistemi değiştirecek bir ülke ama -daha önceki sunuşlarda da vurgulamış olabilirim- işte, Letta "Tek Pazar" raporu hazırladı, onun üzerine bunları konuşuyorlar. Letta'yla benim kendi görüşmemde bana dediği, "Yani, tabii, sizin zorlu bir süreciniz var önünüzde eski Cumhurbaşkanınızın dediği gibi." dedi Sayın Özal'ın o hani vampir şeyine de örnek vererek "Ama sizi Tek Pazar'a almazsak çok sıkıntı çekeriz." dedi. Sayın Arınç'ın o "stratejik otonomi" kavramıyla da bu birleşiyor. "Stratejik otonomi" kavramını ilk kullanan kişi savaşlarda yenilmiş, Almanlara esir düşmüş De Gaulle; ilk o kullanıyor bu kavramı çünkü adam görüyor, diyor ki: "Yani, biz Avrupa Birliği olarak bu, işte, İngiltere..." İngiltere'yi bile istemiyor orada, stratejik otonomide, biliyorsunuz, İngiltere'yi "hain deniz kuşu" olarak tarif eder; öbür tarafta bizi, Avrupa bütünlüğünü sulandırmak için bir kuş olarak orada duruyor ve o da çıktı geri.

Şimdi, bu stratejik otonomi de ta 1900'lerden yani İkinci Dünya Savaşı sonrasından beri Avrupa Birliğinin hayali olan ama hep ötelediği bir kavram, öteledikçe de kapasitesini geliştirmede tembelliğe yöneldiğinden dolayı Amerika'ya bağlı bir şekilde ilerlemiş ve şu anda -Sayın Göka daha iyi bilir- Almanya'da binlerce Amerikan askeri var yani Almanya'nın güvenliğini Amerikalılar sağlıyor, onları çektiği anda nasıl olacak? İşte, askeriye bahsettiğiniz yasada...

MERYEM GÖKA (Konya) - Teçhizat da yok zaten.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI MEHMET KEMAL BOZAY - Teçhizat da yok, korkunç bir durum. Hatta, böyle, işte, şeyde Von Der Leyen Savunma Bakanıydı, onun da eksikleri olduğunu söylüyorlar.

Bu stratejik otonomi... Şimdi, Umberto Eco'nun, İtalyan şeyinin kitapları var Orta Çağ'la ilgili hani "Gülün Adı" ya da başka bir şeyler; oradaki kendi kendini hapsetmeye de dönüşebilir hem kavramsal hem fiziksel olarak. Yani Avrupa Birliği diyor ki: "Ben kimseyi almayayım, hiç kimse benimle bütünleşmesin, sayımı artırmayayım." Oylamalar yapıyorlar, işte, galiba bazı Avrupa

ülkelerinde de "Nüfusumuzu 10 milyonda tutalım. Nasıl yaparız?" diye ama öbür taraftan bir yeşil dönüşümle, doğanın finansallaştırılmasıyla, dijitalleşmeyle "Bütün her şeyi ben kendimde toplayayım, değerli madenleri de ben alayım, ondan sonra, üretimimi, arabalarımı da satayım ama başkasının arabasını almayayım." Böyle bir dünya da yok. Yani "stratejik otonomi" kavramını biraz daha geliştirmeleri gerekiyor ve hani, böyle merkantilist yaklaşımla bir stratejik otonomi ya da savunma sanayisinde... Şimdi, siz Afrika'da olanlardan kendinizi soyutlayarak kale kurup Orta Çağ'daki gibi "Benim otonomim olsun, kimse de buralara gelmesin." dediğinizde iklim değişikliğiyle veya Sahel'de meydana gelen gelişmelerle veya Libya'daki durumla dünya kadar göçmen sizin üzerinize gelebilir. Yani burada bu "stratejik otonomi" kavramını biraz alelacele geliştirdiler. Burada eğer bunu böyle yine kendi görevi icabı bir PR olarak düşünmezse, Türkiye gibi ülkeleri almazsa bu "stratejik otonomi" kavramında, Ukrayna'yı alamazsa Avrupa Birliği -Avrupa değil- öbür taraftan bunları yapmadığı takdirde bu "stratejik otonomi" içeride büyük bir çöküşe sebep olacak. Bunu gören var, göremeyen var ama bu, işte, dediğimiz gibi, aşırı sağın yükselmesinin verdiği sıkıntılarla da birleşiyor. Biz anlatıyoruz ama kendi kendimize bunun pazarlığını yapacak durumdan ziyade aklıselim bir siyaset geliştirilmesini bekliyoruz.

Almanya'daki gelişmeler çok önemli çünkü aşırı sağ başka ülkede yükselirse bir şekilde kapsayabilirler ama Almanya'dakinin bütün Avrupa'da etkisi olacaktır. Biz de bu gelişmeler kapsamında, eyaletler düzeyinde, diplomasi üzerine de yoğunlaşıyoruz sizlerin de sayesinde; işte, eyalet Başbakanının gelişi, Kuzey Ren-Vestfalya, Hessen eyaleti... Bizim orada -hani bunlarla ilişkilerimiz sadece şey açısından değil- milyonlarca vatandaşımız var hani biz orada onların hakkını hukukunu da korumak durumundayız; vatandaşımız, soydaşımız var.

Bu gelinen aşamada Türkiye'nin de öneminin daha farklı bir yere taşındığı ama bu önemi nasıl Avrupa Birliği ilişkilerinde birlikte, kolektif, bütüncül bir yaklaşımla, her alanda ileriye taşıyacağımızın hep birlikte düşünülmesi gereken bir dönemdeyiz; büyük bir değişim dönemi, her şey çok hızlı akıyor ama benim gördüğüm, Türkiye-AB ilişkileri şimdiye kadar, bizatihi Türkiye-AB ilişkilerinden ziyade, AB ile Türkiye ilişkilerinin dışında, Türkiye'nin profilinin yükseldiği alanda oluyor. Ben bunu yine vurgulama ihtiyacı hissediyorum: Terörsüz Türkiye'de ortaya çıkaracağımız kapasite bir anda Türkiye-AB ilişkilerinde bambaşka bir resim ortaya koyacak. Bizim bu anlattıklarımız, stratejik otonomi diyecek ki: "Ya, burada bütün bağlantı yollarının geldiği, Antep'in olduğu, Diyarbakır'ın olduğu, yukarıda Kars'ın, Van'ın bağlandığı..." Sayın Başkanım, inşallah gidip göreceğimiz yerler. Oralarda öyle büyük bir kapasite var ki yani biz burada onu kullandığımız anda Avrupa Birliği de bize karşı daha farklı bir yaklaşım içine girecek.

Saygılarımı sunuyorum. Sabırla dinlediniz, sağ olun efendim.

BAŞKAN BURHAN KAYATÜRK - Çok teşekkür ederim; değerli milletvekillerimizin soruları için ve Değerli Bakanımızın güzel cevapları için ben teşekkür ediyorum.

Zannediyorum başka bir gündemimiz kalmadı.

Arkadaşlarımızın soracağı, söyleyeceği bir şey var mı? Yok.

Değerli arkadaşlar, değerli milletvekilleri, Değerli Bakanım; heyetinizle beraber siz de hoş geldiniz.

Görüşülecek başka bir konu olmadığından Komisyonumuzun bugünkü toplantısını kapatıyorum.

Çok teşekkür ederim, saygılarımı sunarım.

Kapanma Saati: 17.49